PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA NIEMIECKIEGO

27 Informacje ogólne

27 Wstęp

28 Ogólna koncepcja programu

29 Warunki realizacji założeń programowych
Kwalifikacje nauczycieli
Liczebność grup językowych
Czas realizacji programu
Materiały dydaktyczne i wyposażenie sal lekcyjnych

30 Cele kształcenia
Cele ogólne
Szczegółowe cele nauczania
Cele wychowawcze w nauce języka obcego
Cele szczegółowe w nauce języka obcego

34 Zakres tematyki i treści nauczania
Ogólny zakres tematyki
Szczegółowy zakres tematyki nauczania oraz funkcje językowe i intencje komunikacyjne poszczególnych kręgów tematycznych
Zagadnienia gramatyczne

47 Metodyczne aspekty realizacji programu
Uwagi ogólne
Ustalenie całorocznego planu pracy pedagogicznej
Techniki nauczania podstawowych sprawności językowych
- Słuchanie
- Mówienie
- Czytanie
- Pisanie

Techniki nauczania gramatyki
Techniki pracy nad przyswajaniem materiału leksykalnego
Techniki przyswajania i ćwiczenia poprawnej wymowy
Przykładowy scenariusz lekcji
Strategie samodzielnego uczenia się
Praca z portfolio językowym

58 Ocenianie osiągnięć uczniów
Uwagi ogólne
Zakładane osiągnięcia uczniów w zakresie poszczególnych sprawności językowych i ich ocenianie
- Osiągnięcia w zakresie sprawności słuchania
  - Standardowe techniki sprawdzania umiejętności słuchania ze zrozumieniem
- Osiągnięcia w zakresie sprawności mówienia
  - Standardowe techniki sprawdzania umiejętności mówienia
- Osiągnięcia w zakresie sprawności czytania
  - Standardowe techniki sprawdzające umiejętność czytania ze zrozumieniem
- Osiągnięcia w zakresie sprawności pisania
  - Standardowe techniki sprawdzania sprawności pisania

Ocenianie uczniów z problemami dyslektycznymi
Samoocena ucznia
Wewnątrzszkolny system oceniania

66 Bibliografia

Paweł Piszczatowski

Program nauczania języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym i technikum

Zakres rozszerzony

Informacje ogólne

Przedmiot: język niemiecki
Typ szkoły: liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, technikum
Etap nauki: IV etap nauki, poziom ponadgimnazjalny, zakres rozszerzony
Autor: Paweł Piszczatowski

Paweł Piszczatowski – doktor nauk humanistycznych, germanista, wieloletni współpracownik Instytutu Germanistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Autor wielu publikacji z zakresu literaturoznawstwa i dydaktyki języka niemieckiego. Prowadzi autorskie wykłady i warsztaty metodyczne dla nauczycieli języka niemieckiego w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Wstęp

Można odnieść wrażenie, że nauka języków obcych nigdy nie była tak niezbędna, jak właśnie dziś. W obliczu pogłębiającej się integracji politycznej i ekonomicznej krajów europejskich oraz postępujących procesów globalizacyjnych umiejętność swobodnego komunikowania się w różnych językach staje się absolutną koniecznością. Tylko dzięki daleko idącej kompetencji językowej młode pokolenie Europejczyków będzie miało szansę w pełni wykorzystać możliwości, jakie wynikają z fundamentalnych zasad, na których opiera się współpraca pomiędzy krajami członkowskimi Unii Europejskiej gwarantujących między innymi całkowitą swobodę dostępu do rynków pracy poszczególnych państw tworzących jednoczącą się Europę. Znajomość języków obcych jest jednak przydatna nie tylko wtedy, gdy planujemy karierę zawodową za granicą. Także pracując i żyjąc w kraju, nie unikniemy przecież kontaktów z zagranicznymi partnerami. Ponadto współczesna kultura życia codziennego sprzyja częstym wyjazdom za granicę, podczas których, także poza kontekstem zawodowym, znajomość języków obcych okaże się nieocenionym atutem. Jeżeli dodamy do tego światowy system informacyjny, który pod postacią internetu w coraz większym stopniu opanowuje nasze codzienne życie, to umiejętność biegłego czytania w językach obcych znacznie poszerzy nasze możliwości korzystania z nowych mediów informacyjnych.

Korzyści płynących z biegłego opanowania języków obcych jest wiele i, jak uczy doświadczenie okresu potransformacyjnego, młodzież coraz lepiej zdaje sobie z nich sprawę i przywiązuje coraz większą wagę do ich nauki w szkole. Z dość oczywistych względów wynikających z uwarunkowań komunikacyjnych współczesnego świata, największym zainteresowaniem cieszy się język angielski. Już bardzo wcześnie staje się on obowiązkowym przedmiotem nauczania. Błędem byłoby jednak poprzestanie na znajomości tylko języka angielskiego. W tzw. Białej Księdze, opublikowanej przez Komisję Europejską w 1995 r., znajduje się stwierdzenie o konieczności wspierania wszystkich obywateli Unii Europejskiej w ich staraniach o zdobycie znajomości przynajmniej trzech języków europejskich (tj. ojczystego oraz dwóch innych), co ma zapewnić członkom Unii możliwość pełnego korzystania z europejskiego obywatelstwa i wspólnego rynku, a w szczególności z prawa do swobodnego przemieszczania się oraz zamieszkiwania i pracy w którymkolwiek z krajów UE[1]. W sytuacji geopolitycznej Polski wydaje się niezmiernie istotne, by odpowiednio duży nacisk położyć przede wszystkim na przydatność znajomości języka niemieckiego, który jest językiem naszego największego bezpośredniego sąsiada i którym posługuje się na co dzień około 100 milionów Europejczyków. Kraje niemieckojęzyczne od dawna stanowią dla Polaków atrakcyjny rynek pracy, a stosunki gospodarcze i kulturalne między Niemcami a Polską są bardzo rozwinięte. To Niemcy stanowią największy odsetek turystów zagranicznych odwiedzających Polskę, a co za tym idzie, znajomość niemieckiego niebagatelnie wpływa na jakość usług w branży turystycznej, coraz ważniejszej w Polsce. Wiedzą o tym i doceniają znaczenie tego faktu przede

[1] Por.: Poluszyński, Bartosz *Nauczanie języków obcych w europejskich systemach edukacyjnych na przełomie II i III tysiąclecia*, w: Języki Obce w Szkole, numer specjalny *My w Europie* 6/2003, s. 85–95.

wszystkim młodzi ludzie zamieszkujący zachodnie regiony przygraniczne, gdzie wymiana gospodarcza, handlowa i kulturalna między Polską a Niemcami w dużym stopniu kształtuje obraz codzienności. Dla wielu z nich niemieckie uniwersytety stanowią dodatkowo bardzo atrakcyjne miejsce zdobywania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Z tego względu jest istotne promowanie nauki języka niemieckiego nie tylko na poziomie podstawowym, lecz pogłębianie kompetencji językowych i opanowanie ich na poziomie rozszerzonym.

Poniższy program nauczania wychodzi naprzeciw rosnącemu zapotrzebowaniu na materiały edukacyjne pozwalające sprawnie i profesjonalnie realizować cele edukacyjne w zakresie nauczania języka niemieckiego w zakresie rozszerzonym na IV etapie edukacyjnym. Proponowany program uwzględnia założenia ujęte w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego*[2] oraz odwołuje się do opracowanego przez Radę Europy *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie* (wydanie polskie ukazało się pod takim właśnie tytułem w 2003 r. nakładem Wydawnictw Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli) i kładzie stosowny nacisk na koncepcję Europejskiego portfolio językowego rozwiniętą w tym dokumencie. Mam nadzieję, że proponowany przeze mnie program nauczania ułatwi realizowanie strategii prowadzącej do opanowania przez uczniów języka niemieckiego w zakresie rozszerzonym, przy jednoczesnym uwzględnieniu wymagań, jakie stawia przed współczesną szkołą nowoczesna metodyka nauczania języków obcych, skierowana na komunikatywność przyswajanej wiedzy językowej i jej praktyczne funkcje.

Ogólna koncepcja programu

Coraz więcej uczniów szkół ponadgimnazjalnych wyraża zainteresowanie nauką języka niemieckiego i to nie tylko w zakresie podstawowym, zwłaszcza, że w wielu gimnazjach i w coraz większej liczbie szkół podstawowych naucza się tego języka jako drugiego, po angielskim, w niektórych wręcz jako pierwszego. Wielu uczniów posiada zatem wystarczające kompetencje językowe, by realizować rozszerzony program nauki języka niemieckiego w liceach i technikach na poziomie kontynuacyjnym. Prezentowany tu program został pomyślany jako narzędzie wychodzące na przeciw tym oczekiwaniom i mające ułatwić pracę nauczycielom, którzy realizują nauczanie języka niemieckiego w wymiarze 4–6 godzin tygodniowo.
Opiera się on przede wszystkim na wytycznych zawartych w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego*.
Dokument ten zakłada, że po zakończeniu nauki na etapie IV.1. w zakresie rozszerzonym uczeń będzie posługiwał się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), pozwalającym mu na biegle komunikowanie się nie tylko w sytuacjach codziennych, lecz także bardziej skomplikowanych i dotyczących zagadnień abstrakcyjnych, wymagających wartościowania, zajmowania stanowiska i udziału w dyskusji. Uczeń powinien rozumieć wypowiedzi ustne i pisemne o różnorodnej formie i długości, w różnych warunkach odbioru, tworzyć płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne oraz dłuższe wypowiedzi pisemne, bogate i spójne pod względem treści, reagować płynnie, w formie ustnej i pisemnej, w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach oraz zmieniać formę przekazu ustnego lub pisemnego.

Realizacja tych ogólnych celów kształcenia wymaga, zgodnie ze współczesnymi standardami dydaktycznymi, maksymalnego rozwijania komunikacyjnego aspektu poszczególnych sprawności językowych ze szczególnym uwzględnieniem wymagań komunikacji językowej we współczesnym świecie. Do tych sprawności należą: ciągle zmieniający się ogólnoświatowy system przepływu informacji, przygotowanie do językowych działań interakcyjnych (*interactive activities*) i mediacyjnych (*mediating activities*), niezbędnych do funkcjonowania na współczesnym rynku pracy, oraz uwzględnianie specyfiki komunikacyjnej w poszczególnych sferach życia, takich jak sfera prywatna, publiczna, zawodowa i edukacyjna. Chodzi przy tym o staranne uwzględnienie potrzeb uczących się języka i dostosowanie do nich natężenia pracy nad poszczególnymi sprawnościami językowymi.

Założenia te wynikają po części z ratyfikowanego przez Polskę dokumentu Rady Europy pod tytułem *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie,*

[2] *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego* została opublikowana jako załącznik 4 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dzienniku Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17). Dokument dostępny jest na stronie http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/dla-nauczycieli/rozporzadzenie-o-podstawie-programowej-w-calosci.

ocenianie, który w dużej mierze dostosowuje założenia tradycyjnego podejścia komunikacyjnego w dydaktyce języków obcych do potrzeb komunikacji językowej we współczesnej, ciągle zmieniającej się i stawiającej nowe wyzwania rzeczywistości.
Zgodnie z wytycznymi tego dokumentu nauka języka obcego w zakresie rozszerzonym na tym etapie edukacji powinna prowadzić do poziomu biegłości B2. Dokument zakłada, że osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne, łącznie z rozumieniem dyskusji na tematy techniczne z zakresu jej specjalności. Potrafi porozumiewać się na tyle płynnie i spontanicznie, by prowadzić normalną rozmowę z rodzimym użytkownikiem języka, nie powodując przy tym napięcia u którejkolwiek ze stron. Potrafi – w szerokim zakresie tematów – formułować przejrzyste i szczegółowe wypowiedzi ustne i pisemne, a także wyjaśniać swoje stanowisko w sprawach będących przedmiotem dyskusji, rozważając wady i zalety różnych rozwiązań[3].

Niniejszy program nauczania został pomyślany, tak by poszczególne elementy języka przedstawiać zawsze w konkretnych kontekstach komunikacyjnych. Dzięki temu uczeń będzie zawsze konfrontowany z żywym językiem, a przedstawiane treści i sytuacje będą stanowić imitację rzeczywistych elementów codzienności. Dodatkowo zadbano o taki dobór tematyki, który będzie w stanie skłonić młodych ludzi u progu dorosłości do autentycznej dyskusji, zajmowania sprecyzowanych stanowisk i stosownej argumentacji. Szczególny nacisk został przy tym położony na zrównoważone rozwijanie poszczególnych sprawności językowych tak, co zapewnia uczącym się sprawne opanowanie zarówno poszczególnych z nich, jak i języka jako całościowego systemu komunikacji. Zostało to ujęte w ramy interdyscyplinarnej wymiany informacji tak integrującej poszczególne dziedziny wiedzy, by – zgodnie z podstawą programową – przygotować ucznia do podejmowania wyzwań współczesnego świata, takich jak: integracja, globalizacja, wymiana informacji, postęp naukowo-techniczny.

Specyfika przedmiotu, jakim jest język obcy, zwłaszcza język niemiecki, nakłada na uczestników procesu edukacyjnego także dodatkowe zadania, mianowicie: kształtowanie postaw tolerancji i szacunku dla innych narodów i ich kultur, pobudzanie naturalnej ciekawości świata we wszystkich jego nowych, odmiennych i nieznanych aspektach, uwrażliwienie na odmienności kulturowe i mentalne, wychowanie do dialogu i wzajemnego zrozumienia oraz postawa afirmatywnego prezentowania na zewnątrz dorobku własnej historii i kultury. Są to zadania, które we współczesnej rzeczywistości odgrywają rolę ze wszech miar niebagatelną, a zarazem pozwalają na integrację celów edukacyjnych i wychowawczych w ich nowoczesnym rozumieniu.

Warunki realizacji założeń programowych

Realizacja przedstawionej poniżej koncepcji programowej będzie możliwa wtedy, gdy zostaną zapewnione optymalne warunki sprzyjające efektywnemu procesowi nauczania. Od strony formalnej są one regulowane przepisami prawa oświatowego, określającymi wymagany poziom kwalifikacji nauczycieli, wymiar godzin, liczebność klas oraz wyznaczającymi ogólną strategię działań dydaktycznych, metodycznych i wychowawczych, zgodnych z podstawą programową i z aktualnymi tendencjami w dydaktyce języków obcych.

KWALIFIKACJE NAUCZYCIELI

Kwalifikacje do nauczania języków obcych w szkołach ponadgimnazjalnych określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli.[4] Kwalifikacje do nauczania języka niemieckiego, m.in. w szkołach, posiada osoba, która:

1) ukończyła studia magisterskie na kierunku filologicznym w specjalności języka niemieckiego lub lingwistyki stosowanej w zakresie języka niemieckiego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
2) ukończyła studia wyższe w kraju, w którym językiem urzędowym jest język niemiecki oraz posiada przygotowanie pedagogiczne;
3) ukończyła studia pierwszego stopnia:
   a) na kierunku filologicznym w specjalności języka niemieckiego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub

[3] Por. *Europejski system opisu kształcenia językowego: nauczanie, uczenie się, ocenianie*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2003, s. 32–38.

[4] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 50, poz. 400).

b) w specjalności języka niemieckiego lub lingwistyki stosowanej w zakresie języka niemieckiego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
4) ukończyła nauczycielskie kolegium języków obcych w specjalności języka niemieckiego, lub
5) ukończyła studia wyższe na dowolnym kierunku (specjalności) i legitymuje się:
   a) świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z języka niemieckiego stopnia II, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, lub
   b) świadectwem znajomości języka niemieckiego w stopniu zaawansowanym lub biegłym, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

LICZEBNOŚĆ GRUP JĘZYKOWYCH

Efektywność nauki języka obcego w dużej mierze zależy od liczebności grupy, w której prowadzone są zajęcia. Podejście komunikacyjne reprezentowane we współczesnej dydaktyce języków obcych wymaga dużej aktywizacji uczących się, co nie jest w pełni możliwe, gdy grupa językowa jest zbyt liczna. Dlatego optymalną liczbą uczniów w grupie powinno być 10–15 osób. Klasy liczniejsze, co w warunkach polskiej edukacji jest standardem, powinny być dzielone na grupy. Zagwarantuje to nauczycielowi możliwość indywidualnego podejścia do każdego ucznia i ułatwi nawiązywanie komunikacji pomiędzy uczniami biorącymi aktywny udział w zajęciach.

CZAS REALIZACJI PROGRAMU

Program jest dostosowany do nauki języka niemieckiego w zakresie rozszerzonym, dlatego optymalny czas jego realizacji to trzy lata i 4–6 godzin do dyspozycji tygodniowo.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE I WYPOSAŻENIE SAL LEKCYJNYCH

Aby możliwe było pełne zrealizowanie założeń proponowanego programu nauczania, jest konieczne korzystanie z odpowiednio wyposażonych pracowni językowych. Podstawowym i nieodzownym narzędziem pracy będzie odtwarzacz płyt kompaktowych, bez którego nie da się pracować z nagraniami przeznaczonymi do rozwijania i ćwiczenia sprawności słuchania ze zrozumieniem. Ponadto przyda się oczywiście magnetofon i sprzęt wideo najlepiej sprzęt wideo. Wielką pomocą w codziennej pracy okaże się niewątpliwie komputer z dostępem do internetu i rzutnikiem multimedialnym. Nie tylko uatrakcyjni to zajęcia, ale też będzie dla uczniów dodatkową zachętą do samodzielnego poszukiwania wiedzy kulturoznawczej i językowej w zasobach internetowych. Pracownia językowa powinna być wyposażona także w tablicę, słowniki (dobrze, żeby uczniowie mieli dostęp do słowników jednojęzycznych), mapy i tablicę korkową. Dobrze byłoby zapewnić młodzieży w miarę stały dostęp do niemieckojęzycznej prasy i czasopism młodzieżowych, choć większość z nich posiada własne witryny internetowe, w związku z czym łatwo będzie do nich dotrzeć, korzystając z komputera podłączonego do sieci. Szczególnie ciekawe możliwości wszechstronnej pracy na lekcji daje wykorzystanie tablicy interaktywnej, która – w połączeniu ze stosownym oprogramowaniem – może znacznie ułatwić prowadzenie lekcji, zastępując wiele bardziej tradycyjnych sprzętów i pomocy naukowych.

Cele kształcenia

CELE OGÓLNE

Nauka języka obcego w szkołach ponadgimnazjalnych na poziomie rozszerzonym ma przygotować młodych ludzi do samodzielnego funkcjonowania na płaszczyźnie komunikacji językowej, jakiego będzie od nich wymagać dorosłe życie prywatne i zawodowe. Uczeń kończący szkołę średnią, uzyskawszy pozytywny wynik z egzaminu dojrzałości z języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym, powinien być pewien swoich językowych kompetencji i umieć korzystać z nich w świadomy sposób. By zapewnić mu ten poziom biegłości komunikacyjnej, nie wystarczą same tylko kompetencje językowe. Dlatego też podstawa programowa kładzie szczególny nacisk na kompleksowy rozwój psychiczny i społeczny jednostki w procesie edukacji. Bowiem tylko dzięki kształtowaniu osobowości jako integralnej całości jesteśmy w stanie przygotować młodzież do w pełni przemyślanego i strategicznie umotywowanego uczestnictwa w życiu publicznym i pomóc młodym ludziom w osiągnięciu całkowitej dojrzałości indywidualnej i społecznej.

Komunikatywne nauczanie języków obcych pełni w tym złożonym procesie bardzo istotną rolę ze względu na jej aspekt interpersonalny, dialogowość podstawowych sytuacji komunikacyjnych, konieczność ciągłego przekraczania barier i zahamowań oraz naturalny w tym wypadku aspekt afirmatywnej integracji elementów obcych i nieznanych z własnym repertuarem zachowań i postaw. Dlatego też w procesie edukacji językowej trzeba kłaść wyraźny nacisk na te elementy poznawcze i ogólnorozwojowe, które na pierwszy rzut oka zdają się wykraczać poza zakres kompetencji czysto językowych. Bez takiego

nastawienia nie uda się przygotować uczniów do efektywnych działań interakcyjnych i mediacyjnych w języku obcym. Należy więc pamiętać, że nadrzędnym celem pracy edukacyjnej każdego nauczyciela jest dążenie do wszechstronnego rozwoju ucznia. Nauczyciel powinien stworzyć uczniom warunki do nabycia umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnej nauki oraz przyjmowania za nią odpowiedzialności, skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, prezentacji własnego punktu widzenia i uwzględniania poglądów innych ludzi, efektywnego współdziałania w zespole, budowania więzi międzyludzkich, podejmowania indywidualnych i grupowych decyzji, skutecznego działania z zachowaniem obowiązujących norm, twórczego rozwiązywania problemów, poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, efektywnego posługiwania się technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi, odnoszenia zdobytej wiedzy do praktyki, tworzenia potrzebnych doświadczeń i nawyków, rozwijania sprawności umysłowych i osobistych zainteresowań oraz przyswajania sobie metod i technik negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów społecznych.

Szkoła powinna zapewnić uczniom w tym względzie pomoc w rozwijaniu poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości, między innymi przez pozytywną informację zwrotną dotyczącą indywidualnych umiejętności językowych. Powinna ponadto zapewnić im dostęp do materiałów autentycznych, w tym, w miarę możliwości, multimedialnych, których wybór odpowiada obowiązującym normom wychowawczym. W procesie edukacji językowej należy dążyć do zapewnienia uczniom maksimum kontaktu z językiem obcym, np. poprzez wymianę ze szkołami z innych krajów lub uczestnictwo w programach międzynarodowych. Niezmiernie istotne jest też wdrażanie uczniów do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego. Pamiętać trzeba o zapewnieniu uczniom możliwości wykorzystywania znajomości języka przy wykonywaniu zespołowych, zwłaszcza interdyscyplinarnych, projektów oraz wspierać ich w rozwijaniu postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Dochodzą do tego wymagania formułowane przez *Europejski system opisu kształcenia językowego* dla poziomu biegłości językowej B2, do którego ma przygotowywać nauczanie języka na podstawie prezentowanego tu programu. Przypomnijmy, że są to:

- rozumienie znaczenia głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne, łącznie z rozumieniem dyskusji na tematy techniczne z zakresu jej specjalności,
- porozumiewanie się na takim poziomie płynności i spontaniczności, by prowadzić normalną rozmowę z rodzimym użytkownikiem języka, nie powodując przy tym napięcia u żadnej ze stron,
- formułowanie przejrzystych i szczegółowych wypowiedzi ustnych i pisemnych w szerokim zakresie tematów, a także wyjaśnianie własnego stanowiska w sprawach będących przedmiotem dyskusji oraz rozważanie wad i zalet różnych rozwiązań.

Proponowany program nauczania stawia sobie za zadanie prezentację możliwości realizowania tych ogólnych celów w wymiarze szczegółowych celów operacyjnych.

SZCZEGÓŁOWE CELE NAUCZANIA

Realizacja przedstawionych powyżej naczelnych celów nauczania wymaga umiejętności wyznaczania i realizowania wynikających z nich celów szczegółowych. Powinny one uwzględniać opanowanie wszystkich sprawności językowych na poziomie umożliwiającym dużą biegłość komunikacyjną w języku niemieckim. Zgodnie z podstawą programową oraz ogólnie przyjętymi standardami dydaktyki języków obcych, jak również z wymaganiami stawianymi maturzystom przystępującym do egzaminu dojrzałości w zakresie rozszerzonym oznacza to, że **w ramach sprawności rozumienia ze słuchu** uczniowie powinni na tym poziomie:

- rozumieć ze słuchu teksty o różnorodnej formie i długości (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru;
- określać główną myśl tekstu;
- określać główną myśl poszczególnych części tekstu;
- znajdować w tekście określone informacje;
- określać intencje nadawcy/autora tekstu;
- określać kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników);
- rozróżniać formalny i nieformalny styl wypowiedzi;
- oddzielać fakty od opinii.

W ramach sprawności czytania uczniowie powinni:

- rozumieć wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. napisy informacyjne, listy, broszury, ulotki reklamowe, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, instrukcje obsługi, artykuły prasowe, recenzje, wywiady, teksty literackie);
- określać główną myśl tekstu;
- określać główną myśl poszczególnych części tekstu;
- znajdować w tekście określone informacje;
- określać intencje nadawcy/autora tekstu;
- określać kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu);

- rozpoznawać związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
- rozróżniać formalny i nieformalny styl wypowiedzi;
- oddzielać fakty od opinii.

W ramach sprawności mówienia uczniowie powinni:
- tworzyć płynne i zrozumiałe, dłuższe wypowiedzi ustne;
- opisywać ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;
- opowiadać o wydarzeniach życia codziennego i komentować je;
- przedstawiać fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- relacjonować wydarzenia z przeszłości;
- wyrażać i uzasadniać swoje opinie, poglądy i uczucia;
- przedstawiać opinie innych osób;
- przedstawiać zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów;
- opisywać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
- opisywać doświadczenia swoje i innych osób;
- wyrażać pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
- wyjaśniać sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu) oraz urządzeń bardziej skomplikowanych i procedur postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach);
- stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji;
- przedstawiać w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

W ramach sprawności pisania uczniowie powinni:
- tworzyć dłuższe wypowiedzi pisemne (np. wiadomość, opis, notatka, ogłoszenie, zaproszenie, ankieta, pocztówka, e-mail, list prywatny, list formalny, rozprawka, opis, opowiadanie, sprawozdanie, recenzja), bogate i spójne pod względem treści;
- opisywać ludzi, przedmioty, miejsca, zjawiska i czynności;
- opisywać wydarzenia życia codziennego i komentować je;
- przedstawiać fakty z przeszłości i teraźniejszości;
- relacjonować wydarzenia z przeszłości;
- wyrażać i uzasadniać swoje opinie, poglądy i uczucia;
- przedstawiać opinie innych osób;
- przedstawiać zalety i wady różnych rozwiązań i poglądów;
- opisywać intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
- opisywać doświadczenia swoje i innych;
- wyrażać pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
- wyjaśniać sposób obsługi prostych urządzeń (np. automatu do napojów, automatu telefonicznego) oraz urządzeń bardziej skomplikowanych i procedury postępowania (np. załatwianie spraw w instytucjach);
- stosować zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze;
- stosować formalny lub nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji;
- przedstawiać w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

Podstawa programowa precyzuje także wymagania dotyczące reakcji językowych. I tak uczeń powinien reagować ustnie w sposób płynny w różnorodnych, bardziej złożonych sytuacjach:
- nawiązywać kontakty towarzyskie (np. przedstawiać siebie i inne osoby, udzielać podstawowych informacji na swój temat i pytać o dane rozmówcy i innych osób);
- rozpoczynać, prowadzić i kończyć rozmowę;
- stosować formy grzecznościowe;
- uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia;
- prowadzić proste negocjacje w typowych sytuacjach życia codziennego (np. wymiana zakupionego towaru) oraz w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niesłuszne oskarżenie, spowodowanie szkody);
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje i sugestie;
- prosić o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia;
- wyrażać swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pytać o opinie, preferencje i życzenia innych;
- wyrażać emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- prosić o radę i udzielać rady;
- wyrażać prośby i podziękowania, zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- wyrażać skargę, przepraszać, przyjmować przeprosiny;
- prosić o powtórzenie bądź wyjaśnienie tego, co powiedział rozmówca;
- aktywnie uczestniczyć w rozmowie i dyskusji (przedstawiać opinie i argumenty, odpierać argumenty przeciwne);
- komentować, zgadzać się lub kwestionować zdanie innych uczestników dyskusji;
- spekulować na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;
- wysuwać i rozważać hipotezy.

W zakresie sprawności pisania uczeń powinien reagować w formie dłuższego, złożonego tekstu pisanego (np. e-mail, wiadomość, list prywatny lub formalny, sprawozdanie) w sytuacjach formalnych i nieformalnych:

- nawiązywać kontakty towarzyskie (np. przedstawiać siebie i inne osoby, udzielać podstawowych informacji na swój temat i pytać o dane rozmówcy i innych osób);
- uzyskiwać i przekazywać informacje i wyjaśnienia;
- prowadzić proste negocjacje (np. uzgadnianie formy spędzania czasu) oraz negocjacje w trudnych sytuacjach życia codziennego (np. niezasłużone oskarżenie, spowodowanie szkody);
- proponować, przyjmować i odrzucać propozycje i sugestie;
- prosić o pozwolenie, udzielać i odmawiać pozwolenia;
- wyrażać swoje opinie, intencje, preferencje i życzenia, pytać o opinie, preferencje i życzenia innych, zgadzać się i sprzeciwiać;
- wyrażać emocje (np. radość, niezadowolenie, zdziwienie);
- prosić o radę i udzielać rady;
- wyrażać prośby i podziękowania oraz zgodę lub odmowę wykonania prośby;
- wyrażać skargę, przepraszać, przyjmować przeprosiny;
- ustosunkowywać się do opinii innych osób;
- przedstawiać opinie i argumenty, odpierać argumenty przeciwne;
- komentować, akceptować lub kwestionować zdanie innych;
- spekulować na temat przyczyn i konsekwencji zdarzeń przeszłych i przyszłych;
- wysuwać i rozważać hipotezy.

W zakresie kompetencji mediacyjnej uczeń powinien przetwarzać tekst ustnie lub pisemnie:

- przekazywać w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach), audiowizualnych (np. filmach, reklamach) oraz tekstach obcojęzycznych;
- przekazywać w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym;
- przekazywać w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim;
- streszczać usłyszany lub przeczytany tekst;
- rozwijać notatkę, ogłoszenie, nagłówki prasowe;
- stosować zmiany stylu lub formy tekstu.

Ponadto uczeń powinien:

- dokonywać samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystywać techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, zapamiętywanie nowych wyrazów, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym);
- współdziałać w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych;
- korzystać ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- stosować strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa i zwroty) oraz strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu;
- posiadać świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

CELE WYCHOWAWCZE W NAUCE JĘZYKA OBCEGO

Proces edukacji powinien uwzględniać nie tylko cele poznawcze, lecz także obejmować zadania wychowawcze. Ich realizacja na etapie szkoły ponadgimnazjalnej wymaga szczególnej wrażliwości pozwalającej uszanować suwerenność młodych ludzi wkraczających w dorosłość i nawiązać z nimi partnerskie stosunki, unikając postaw mentorskich.

Specyfika nauczania języka obcego stwarza duże możliwości przemyślanej pracy wychowawczej z młodymi ludźmi mającymi naturalną ciekawość świata oraz otwartość na nowe i nieznane elementy rzeczywistości. Nauka języka obcego sprzyja niezależnej ocenie odmiennych zjawisk społecznych i kulturowych, pozwalając na ich bezpośrednie poznanie. Daje poza tym możliwość uczestnictwa w ponadnarodowej komunikacji, która w naturalny sposób wyrabia postawy tolerancji i wzajemnego zrozumienia. Wpływa to w sposób bardzo istotny na kształtowanie się światopoglądu młodego człowieka, poszerzając go o elementy pochodzące z transferu interkulturowego.

W perspektywie pracy wychowawczej nie bez znaczenia wydaje się też ćwiczona na lekcjach języka obcego umiejętność pracy w grupie, współdziałania w ramach większego zespołu osób dla osiągnięcia wspólnego celu, co pomaga kształtować postawę solidarności i współodpowiedzialności oraz uczy trudnej sztuki osiągania kompromisu[5].

[5] Warto zapoznać się z aspektami wychowawczymi w nauczaniu języków obcych zreferowanymi krytycznie w artykule prof. dr. hab. Jana Iluka *Erzieherische Ziele aus der Sicht neuerer internationaler Fremdsprachencurricula*, w: *Deutsch als Fremdsprache* 1/2000, s. 41–47.

Zakres tematyki i treści nauczania

OGÓLNY ZAKRES TEMATYKI

Zakres tematyki, w obrębie której uczniowie mają rozwijać swoje kompetencje językowe jest szczegółowo określony przez podstawę programową. Obejmuje on następujące dziedziny ogólne:

- człowiek
- dom
- szkoła
- praca
- życie rodzinne i towarzyskie
- żywienie
- zakupy i usługi
- podróżowanie i turystyka
- kultura
- sport
- zdrowie
- nauka i technika
- świat przyrody
- państwo i społeczeństwo
- elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności.

Jest to zakres bardzo obszerny obejmujący szeroką gamę tematów i wątków, począwszy od najbardziej elementarnych, takich jak podstawowe dane na temat własnej osoby, aż po niezwykle skomplikowane i wymagające zaawansowanego opanowania wszystkich sprawności językowych. Oczywiste jest tym samym, że niektóre tematy mogą być podejmowane już na samym początku nauki, a inne dopiero po zdobyciu niezbędnych kompetencji językowych.
Realizacja przedstawionej powyżej tematyki nie może odbywać się w sposób linearny, ponieważ wszystkie obszary tematyczne, z jakimi uczeń ma się zapoznać w toku trzyletniego procesu nauczania, wzajemnie się przenikają, warunkują i uzupełniają. Nie da się ich potraktować w sposób całkowicie oderwany i wyizolowany. I tak – dla przykładu – w zakresie pierwszego z proponowanych bloków tematycznych „Człowiek", od którego proponuję rozpoczęcie realizacji programu nauczania, uczeń klasy pierwszej będzie w stanie podać jedynie podstawowe dane personalne oraz uzyskać informację na ich temat od swoich rozmówców, opisać wygląd zewnętrzny osoby i krótko ją scharakteryzować, co oczywiście nie wyczerpuje całej głębi tego złożonego kompleksu tematycznego. Będzie on w dalszym toku nauczania cały czas poszerzany i rozwijany w miarę rosnących kompetencji językowych i w stałej korelacji z innymi obszarami tematycznymi, takimi jak życie rodzinne, problemy etyczne, kultura, polityka itp.

Dlatego też, rysując całościową koncepcję nauczania, uznałem za stosowne, by wprawdzie pozostawić sugerowaną w podstawie programowej kolejność poszczególnych tematów (od teoretycznie najprostszych do najbardziej skomplikowanych), ale nie dzielić ich na poszczególne etapy realizacji odpowiadające kolejnym klasom. Takie czysto chronologiczne podejście do problemu nie spełniałoby bowiem kryteriów wyznaczonych przez jeden z głównych celów edukacji na tym etapie, jakim jest przygotowanie ucznia do egzaminu dojrzałości.

Dodatkową trudnością w kompleksowej realizacji programu mogą okazać się, nie zawsze niestety idealne, warunki, w jakich musi pracować nauczyciel. Klasy są często zbyt liczne, sale nie zawsze wyposażone we wszystkie potrzebne sprzęty i pomoce naukowe, a ilość czasu przeznaczona na naukę języka obcego może niejednokrotnie zmusić nauczyciela do dostosowania programu do istniejących możliwości. Dlatego w przedstawionym poniżej szczegółowym wykazie treści nauczania zaznaczam symbolem * te z nich, które stanowią minimum, jakie musi opanować uczeń chcący przystąpić do egzaminu dojrzałości z języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym. Należy jednak pamiętać, że jest to wiedza umożliwiająca zdanie tego egzaminu na najniższym dopuszczalnym poziomie.

Szczegółowy zakres tematyki nauczania oraz funkcje językowe i intencje komunikacyjne poszczególnych kręgów tematycznych

Ogólne zakresy tematyczne	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe / Intencje komunikacyjne
Człowiek	Dane personalne	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat nazwiska, wieku, miejsca zamieszkania itp.* Nawiązywanie i kończenie rozmowy: powitanie i pożegnanie.*
	Wygląd zewnętrzny	Opisywanie wyglądu osób. Uzyskiwanie i udzielanie informacji na ten temat.*
	Cechy charakteru	Opisywanie i charakteryzowanie ludzi.* Przedstawianie własnej opinii na temat ludzkich cech i zachowań.*
	Uczucia i emocje	Udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat stanów emocjonalnych.* Przedstawianie i uzasadnienie własnych opinii na temat związków uczuciowych pomiędzy ludźmi (rodzina, miłość, przyjaźń, niechęć, antypatia itp.).* Wyrażanie pozytywnych i negatywnych stanów emocjonalnych.* Uczestniczenie w dyskusji na temat problemów związanych ze światem uczuć i emocji.
	Zainteresowania	Udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat zainteresowań i hobby.* Wyrażanie opinii.* Relacjonowanie wydarzeń.*
	Problemy etyczne	Prezentacja własnych poglądów w kwestiach etycznych.* Uzyskiwanie informacji na temat postaw i poglądów etycznych innych ludzi.* Opisywanie zjawisk i czynności mających wymiar etyczny (dotyczących form życia rodzinnego, życia, śmierci, technik inżynierii genetycznej, religii, kłamstwa, ściągania w szkole, plotek itp. oraz etyki w życiu publicznym). Uzasadnianie opinii. Uczestniczenie w dyskusji. Udzielanie wyjaśnień. Argumentowanie. Interpretowanie i komentowanie faktów i opinii. Odmowa informacji na dany temat, kiedy coś jest sprzeczne z reprezentowanym przez rozmówcę systemem wartości.*
Dom	Miejsce zamieszkania	Nawiązywanie kontaktu z rozmówcą na temat jego miejsca zamieszkania, adresu itd.* Udzielanie i uzyskiwanie informacji na ten temat.*
	Opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia	Opisywanie przedmiotów i miejsc (dom i jego okolica, rodzaje mieszkań, pomieszczenia i sprzęty oraz ich układ).* Udzielanie i uzyskiwanie informacji na ten temat.*
	Wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania	Nawiązywanie kontaktu z rozmówcą i kończenie rozmowy.* Przekazywanie komunikatów.* Udzielanie i uzyskiwanie informacji.* Formułowanie ogłoszeń. Opisywanie miejsc, przedmiotów i czynności związanych z wynajęciem lub kupnem mieszkania.* Przedstawianie i motywowanie własnych projektów i działań. Przedstawianie i uzasadnianie opinii. Wyrażanie potrzeb dotyczących warunków mieszkaniowych.* Uzyskiwanie i udzielanie wyjaśnień i pozwoleń. Negocjowanie.
Szkoła	Przedmioty nauczania	Opisywanie miejsc i czynności związanych z poszczególnymi przedmiotami szkolnymi.* Relacjonowanie wydarzeń.* Przedstawianie i uzasadnianie opinii i poglądów.*
	Oceny i wymagania	Opisywanie czynności.* Uczestnictwo w dyskusji. Argumentowanie i obrona własnych poglądów.
	Życie szkoły	Relacjonowanie wydarzeń z życia szkoły.* Opisywanie ludzi, miejsc i czynności.* Przedstawianie i uzasadnianie własnych opinii i działań. Dyskutowanie i argumentacja. Wyrażanie stanów emocjonalnych.*

Ogólne zakresy tematyczne	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe / Intencje komunikacyjne
Szkoła	Kształcenie pozaszkolne	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat zajęć pozaszkolnych.* Relacjonowanie wydarzeń.* Opisywanie ludzi, miejsc i czynności.*
	System oświaty	Prezentacja systemu oświaty. Uzyskiwanie i udzielanie informacji. Opisywanie systemu oświaty w Polsce i krajach niemieckojęzycznych.* Wyrażanie i obrona własnych opinii i poglądów.
Praca	Zawody i związane z nimi czynności oraz warunki pracy i zatrudnienia	Opisywanie ludzi, miejsc i czynności związanych z różnymi zawodami i ich specyfiką.* Przedstawianie i uzasadnianie własnych opinii, projektów i działań. Uczestniczenie w dyskusji. Argumentowanie i obrona własnego stanowiska. Interpretowanie i komentowanie przedstawionych faktów oraz opinii innych osób.
	Praca dorywcza	Nawiązywanie kontaktów z rozmówcą.* Udzielanie i uzyskiwanie informacji.* Kończenie rozmowy w kulturalny sposób i we właściwym czasie. Opisywanie miejsc i czynności.* Relacjonowanie wydarzeń.* Dyskutowanie o wadach i zaletach pracy dorywczej.
	Rynek pracy	Prezentacja sytuacji na rynku pracy. Opisywanie miejsc, ludzi, zjawisk i czynności.* Przedstawianie i uzasadnianie cudzych opinii oraz własnych projektów i działań. Dokonywanie podsumowania dyskusji.
Życie rodzinne i towarzyskie	Okresy życia	Opisywanie ludzi, zjawisk i czynności związanych z różnymi etapami życia.* Relacjonowanie wydarzeń.* Przedstawianie własnych projektów i działań.
	Członkowie rodziny	Uzyskiwanie i udzielanie informacji.* Opisywanie ludzi i czynności.*
	Koledzy i przyjaciele	Opisywanie ludzi, czynności i zachowań.* Charakteryzowanie osób.* Wyrażanie sympatii.*
	Czynności życia codziennego	Uzyskiwanie i udzielanie informacji.* Opisywanie czynności. Relacjonowanie wydarzeń.*
	Formy spędzania czasu wolnego	Uzyskiwanie i udzielanie informacji.* Relacjonowanie wydarzeń.* Opisywanie osób, miejsc i czynności.* Przedstawianie własnych działań. Wyrażanie i obrona własnych opinii.
	Święta i uroczystości	Relacjonowanie wydarzeń.* Opisywanie osób, miejsc, zjawisk i czynności.* Przedstawianie i uzasadnianie własnych opinii.
	Styl życia	Uzyskiwanie i udzielanie informacji.* Opis ludzi, miejsc, zjawisk i czynności.* Prezentacja postaw i wzorców zachowań.* Dyskutowanie, argumentowanie i obrona własnych poglądów. Podsumowywanie dyskusji i wyciąganie wniosków.
	Konflikty i problemy	Relacjonowanie wydarzeń.* Uzyskiwanie i udzielanie informacji. * Uczestniczenie w dyskusji. Interpretowanie i komentowanie przedstawionych faktów i opinii. Dokonywanie podsumowania dyskusji.
Żywienie	Artykuły spożywcze	Opis przedmiotów, miejsc i czynności.* Uzyskiwanie i udzielanie informacji.*
	Przygotowanie potraw	Opis przygotowywania potraw (składniki, czynności).* Relacjonowanie wydarzeń (urządzanie przyjęcia, pikniku, uroczystej kolacji itp.).* Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat przepisów oraz sposobów i technik przyrządzania potraw.*
	Posiłki	Opis czynności, miejsc i osób związanych z przygotowywaniem i spożywaniem posiłków.* Relacjonowanie wydarzeń (co jadłem/am, gdzie, kiedy).* Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat preferencji żywieniowych, ulubionych potraw, czasu spożywania posiłków i ich rodzajów.*

Ogólne zakresy tematyczne	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe / Intencje komunikacyjne
Żywienie	Lokale gastronomiczne	Nawiązywanie rozmowy (z kelnerem, szefem kuchni).* Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat karty dań, cen itd.* Opis miejsc, osób i czynności związanych z korzystaniem z lokali gastronomicznych.*
	Diety	Uzyskiwanie i udzielanie informacji.* Opis osób, zachowań, zjawisk i czynności.* Prezentowanie stanowiska i argumentowanie. Dyskusja na temat żywienia. Wyciąganie wniosków i podsumowywanie rozmowy.
Zakupy i usługi	Rodzaje sklepów	Opis miejsc, osób i czynności.* Uzyskiwanie i udzielanie informacji.*
	Towary	Opisywanie przedmiotów i czynności.* Inicjowanie i kończenie rozmowy.* Uzyskiwanie i udzielanie informacji.*
	Sprzedawanie i kupowanie	Opisywanie miejsc, osób, przedmiotów i czynności.* Relacjonowanie zdarzeń.* Uzyskiwanie i udzielanie informacji.*
	Reklama	Przekazywanie komunikatów o produktach i ich prezentacja.* Opisywanie zjawisk i czynności związanych z reklamą. Dyskusja na temat korzyści płynących z reklamy i niebezpieczeństw z nią związanych, w tym interpretowanie i komentowanie faktów oraz opinii innych osób.
	Korzystanie z usług	Nawiązywanie kontaktów i prowadzenie rozmów w typowych sytuacjach związanych z codziennym korzystaniem z usług (poczta, pralnia, zakład fotograficzny itp.).* Uzyskiwanie i udzielanie niezbędnych informacji.*
	Środki płatnicze	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat kursów walut, możliwości wymiany walut.* Opisywanie czynności z tym związanych.
	Banki	Nawiązywanie kontaktów i prowadzenie rozmowy – uzyskiwanie i udzielanie informacji w typowych kontaktach z instytucjami bankowymi (zakładanie, obsługa i likwidacja rachunku).* Wypełnianie formularzy.
	Ubezpieczenia	Nawiązywanie kontaktów i prowadzenie rozmowy – uzyskiwanie i udzielanie informacji w typowych kontaktach z ubezpieczeniami (zakładanie, obsługa i likwidacja polisy ubezpieczeniowej, wypłata świadczeń, formalności związane z funkcjonowaniem kas chorych w krajach niemieckojęzycznych). Wypełnianie formularzy.
Podróżowanie i turystyka	Środki transportu	Udzielanie i uzyskiwanie informacji (kasa biletowa, informacja kolejowa, autobusowa, lotnicza).* Nawiązywanie kontaktu z rozmówcą (taksówka) i podtrzymywanie rozmowy.* Opisywanie miejsc i czynności (dworzec, lotnisko).
	Baza noclegowa	Uzyskiwanie i udzielanie informacji związanych z bazą noclegową, rezerwacją miejsc hotelowych, standardem usług itd. Nawiązywanie i podtrzymywanie oraz kończenie rozmowy z obsługą hotelową.* Relacjonowanie wydarzeń (mój najprzyjemniejszy / najbardziej pechowy pobyt w hotelu lub pensjonacie).
	Informacja turystyczna	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat atrakcji turystycznych i możliwości spędzania czasu w danym miejscu.* Prezentacja walorów turystycznych własnej miejscowości lub regionu.*
	Wycieczki	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat oferty biur podróży.* Nawiązywanie i prowadzenie rozmów niezbędnych do zarezerwowania miejsc w ramach danej oferty.* Relacjonowanie wydarzeń związanych z odbytymi podróżami i wycieczkami.* Opisywanie miejsc i ludzi.*
	Zwiedzanie	Opisywanie miejsc wartych zwiedzenia.* Uzyskiwanie i udzielanie informacji na ich temat.* Relacjonowanie wydarzeń związanych ze zwiedzaniem miast i zabytków.*

Ogólne zakresy tematyczne	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe / Intencje komunikacyjne
Podróżowanie i turystyka	Wypadki	Nawiązywanie kontaktów z rozmówcą: prośba o pomoc, relacjonowanie wydarzeń związanych z wypadkiem lub awarią.* Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat okoliczności wypadku i możliwości uzyskania pomocy.
Kultura	Dziedziny kultury	Opisywanie miejsc, przedmiotów, zjawisk i czynności z zakresu poszczególnych dziedzin kultury (film, teatr, literatura, sztuka, muzyka, muzeum, galeria obrazów, filharmonia, koncerty open air itd.).* Wyrażanie stanów emocjonalnych (zaciekawienia, zachwytu, zniechęcenia, znudzenia itp.) związanych z recepcją kultury. Uczestniczenie w dyskusji na temat roli poszczególnych dziedzin kultury w świecie i w życiu każdego człowieka: udzielanie informacji na temat własnych upodobań i preferencji, argumentowanie i wyrażanie własnych opinii i sądów estetycznych. Podsumowywanie dyskusji na ten temat.
	Twórcy i ich dzieła	Relacjonowanie wydarzeń związanych z życiem i dorobkiem znanych twórców kultury. Uzyskiwanie i udzielanie informacji na ten temat.
	Uczestnictwo w kulturze	Nawiązywanie kontaktów z rozmówcą oraz udzielanie i uzyskiwanie informacji (kasy biletowe, informacja telefoniczna o repertuarze, koncertach itd.).* Relacjonowanie wydarzeń: uczestnictwa w koncertach, wystawach, przedstawieniach, seansach filmowych itp. Pisemne i ustne recenzowanie wydarzeń kulturalnych. Wyrażanie i uzasadnianie własnych sądów i opinii.
	Media	Opisywanie czynności.* Wyrażanie sądów i opinii.* Dyskusja, argumentowanie i odpieranie argumentów.
Sport	Dyscypliny sportu	Opisywanie ludzi, miejsc i czynności związanych z różnymi dyscyplinami sportu.* Udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat uprawiania sportu i jego poszczególnych dyscyplin.*
	Sprzęt sportowy	Opisywanie przedmiotów wykorzystywanych do uprawiania różnych sportów.
	Imprezy sportowe	Relacjonowanie wydarzeń związanych z imprezami sportowymi i uczestnictwem w nich. Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat imprez sportowych (terminy, bilety, bezpieczeństwo).*
	Sport wyczynowy	Opisywanie ludzi, miejsc i czynności związanych z wyczynowym uprawianiem sportu.
Zdrowie	Samopoczucie	Nawiązywanie i podtrzymywanie rozmowy.* Udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat samopoczucia.* Wyrażanie współczucia i radości.*
	Higieniczny tryb życia	Opisywanie czynności i zachowań składających się na higieniczny tryb życia.* Udzielanie i uzyskiwanie informacji na ten temat.*
	Choroby, ich objawy i leczenie	Opisywanie czynności i zjawisk dotyczących zdrowia i choroby.* Nawiązywanie rozmowy w celu umówienia się na wizytę u lekarza.* Opisywanie dolegliwości w trakcie wizyty u lekarza.* Uzyskiwanie informacji na temat sposobu leczenia.* Relacjonowanie wydarzeń związanych z chorobą, leczeniem, pobytem w szpitalu itd.
	Niepełnosprawni	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat problemów osób niepełnosprawnych. Prowadzenie dyskusji o integracji społecznej osób niepełnosprawnych i trudnościach z tym związanych.
	Uzależnienia	Opisywanie zjawisk współczesnego świata, takich jak: alkoholizm, narkomania, uzależnienie od nikotyny, internetu, hazardu i dyskusja na ten temat.*
	System ochrony zdrowia	Opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc i czynności związanych z ochroną zdrowia (pierwsza pomoc, pogotowie lekarskie, przychodnia, szpital). Prezentacja polskiego i niemieckiego systemu opieki nad chorymi. Dyskusja na ten temat w kontekście polskich bolączek służby zdrowia.

Ogólne zakresy tematyczne	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe / Intencje komunikacyjne
Nauka i technika	Odkrycia naukowe	Opisywanie zjawisk, czynności i procesów prowadzących do odkryć naukowych. Relacjonowanie przebiegu doświadczeń naukowych. Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat wielkich odkryć. Dyskutowanie na temat roli nauki we współczesnym świecie z uwzględnieniem jej pozytywnego i negatywnego wpływu na rzeczywistość.
	Wynalazki	Prezentowanie historii wielkich wynalazków i ich znaczenia w codziennym życiu. Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat okoliczności dokonywania wynalazków. Prezentowanie własnych projektów i pomysłów na ulepszenie czynności życia codziennego.
	Obsługa i korzystanie z urządzeń technicznych	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat obsługi sprzętów.* Opisywanie przedmiotów i czynności wykonywanych przy korzystaniu z urządzeń technicznych.*
	Awarie	Opisywanie czynności.* Nawiązywanie i podtrzymywanie rozmowy.* Pytanie o radę i udzielanie rady.* Formułowanie przypuszczeń, sądów i opinii.* Pisanie listu reklamacyjnego.* Negocjowanie w sprawie warunków wymiany lub naprawy wadliwego sprzętu.*
	Technologie informacyjno-komunikacyjne	Udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat współczesnych mediów elektronicznych i systemów wymiany danych. Opisywanie czynności i zjawisk związanych z korzystaniem z komputera i internetu.* Dyskusja na temat korzyści i zagrożeń związanych z nowoczesnymi systemami informatycznymi oraz rolą przekazów medialnych w kreowaniu rzeczywistości. Prezentowanie i obrona własnych argumentów oraz komentowanie i krytyczne ustosunkowywanie się do faktów współczesnego świata i opinii innych ludzi.
Świat przyrody	Klimat	Opisywanie miejsc o różnym klimacie oraz charakterystycznych zjawisk klimatycznych i pogodowych. Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat pogody.* Prezentowanie prognozy.
	Świat roślin i zwierząt	Opisywanie miejsc występowania różnych roślin i zwierząt (las, podwórko, zoo, rezerwat przyrody, egzotyczne rejony świata itp.) i zjawisk ze świata fauny i flory.
	Krajobraz	Opisywanie krajobrazu oraz poszczególnych jego elementów (krajobraz wiejski i miejski, rzeźba terenu, lasy, rzeki, jeziora itp.).*
	Zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego	Opisywanie czynności i zjawisk będących zagrożeniem dla środowiska naturalnego.* Relacjonowanie wydarzeń związanych z ochroną środowiska (np. udziału młodzieży w akcji sprzątania świata). Prezentowanie własnych projektów (co ja mogę zrobić dla środowiska?). Dyskusja na temat współczesnej ekologii, degradacji środowiska w dobie industrialnej oraz miejscu człowieka w ekosystemie.
	Klęski żywiołowe i katastrofy	Relacjonowanie wydarzeń związanych z klęskami żywiołowymi i katastrofami (powodzie, tsunami w Azji Płd.-Wsch., wyciek ropy w Zatoce Meksykańskiej itp.). Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat sposobów zapobiegania klęskom żywiołowym i ich skutkom oraz możliwości pomagania poszkodowanym.
	Przestrzeń kosmiczna	Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat przestrzeni kosmicznej i projektów realizowanych w ramach podboju kosmosu. Relacjonowanie wydarzeń historycznych z tym związanych (pierwszy człowiek w kosmosie, lądowanie na Księżycu, loty promów kosmicznych, sondy badające inne planety itp.). Dyskutowanie na temat przyszłości ludzkiej ekspansji w kosmos. Prezentowanie własnych i ustosunkowywanie się do cudzych poglądów w tej sprawie, w tym opinii naukowców, futurologów itp.

Ogólne zakresy tematyczne	Tematyka szczegółowa	Funkcje językowe / Intencje komunikacyjne
Państwo i społeczeństwo	Struktura państwa	Opisywanie ludzi, miejsc, czynności i instytucji tworzących struktury państwowe.* Udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat różnorakich struktur państwowych w poszczególnych krajach.
	Urzędy	Opisywanie czynności i procedur urzędowych. Nawiązywanie kontaktu z urzędnikiem w celu załatwienia jakiejś sprawy urzędowej i strategie prowadzenia takiej rozmowy.* Dyskusja na temat biurokratyzacji struktur współczesnego świata.
	Organizacje społeczne i międzynarodowe	Opisywanie funkcji organizacji międzynarodowych i społecznych oraz ich działalności (Czerwony Krzyż, harcerstwo, UE, NATO, ONZ i inne). Uzyskiwanie i udzielanie informacji na temat struktury i funkcjonowania poszczególnych organizacji. Dyskusja, w tym prezentowanie i obrona indywidualnych stanowisk, na temat znaczenia organizacji międzynarodowych we współczesnym świecie ze szczególnym uwzględnieniem tematyki związanej z integracją europejską.
	Problemy i konflikty wewnętrzne i międzynarodowe	Opisywanie zjawisk prowadzących do konfliktów wewnętrznych i międzynarodowych. Udzielanie i uzyskiwanie informacji na ich temat. Relacjonowanie aktualnych i historycznych wydarzeń (konflikty, wojny, demonstracje). Dyskusja na temat agresji w stosunkach społecznych i międzynarodowych i sposobach pokojowego rozładowywania napięć.
	Przestępczość	Opisywanie zjawisk wywołujących zachowanie przestępcze. Relacjonowanie wydarzeń (napad, włamanie itp.). Dyskusja na temat przestępczości, systemu karnego i możliwości zapobiegania czynom przestępczym oraz resocjalizacji ich sprawców.*
	Polityka społeczna	Udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat polityki społecznej w poszczególnych krajach. Opisywanie czynności i charakteryzowanie instytucji zajmujących się realizowaniem założeń polityki społecznej. Dyskusja na temat roli i zakresu polityki społecznej, jaką powinno prowadzić państwo.* Formułowanie indywidualnych stanowisk i opracowywanie projektów w tym zakresie.
	Gospodarka	Udzielanie i uzyskiwanie informacji na tematy ekonomiczne, dotyczące stanu, rozwoju i dziedzin gospodarki. Opisywanie czynności i zjawisk makro- i mikroekonomicznych. Dyskusja na temat stanu i perspektyw polskiej i europejskiej gospodarki, wspólnego rynku, globalizacji itd.*
Elementy wiedzy o krajach niemieckiego obszaru językowego	Wiadomości krajoznawcze i kulturoznawcze na temat Niemiec	Uzyskiwanie i udzielanie informacji krajoznawczych.* Relacjonowanie wydarzeń (wyjazdy, wycieczki, wymiana międzyszkolna).* Opisywanie miejsc, ludzi i zjawisk charakterystycznych dla kultury Niemiec (miasta, zabytki, przyroda, sławni Niemcy, sposób życia, kuchnia, kultura itp.).* Dyskusja o stosunkach polsko-niemieckich w kontekście integracji europejskiej.
	Wiedza realioznawcza o Austrii i Szwajcarii	Uzyskiwanie i udzielanie informacji krajoznawczych.* Relacjonowanie wydarzeń (wakacje, wycieczki, narty w Alpach, wymiana międzyszkolna). Opisywanie miejsc, ludzi i zjawisk charakterystycznych dla kultury Austrii i Szwajcarii (miasta, zabytki, przyroda, sławni Austriacy i Szwajcarzy, sposób życia, kuchnia, kultura itp.). Wyrażanie opinii i argumentowanie.

ZAGADNIENIA GRAMATYCZNE

Mimo że w komunikatywnym podejściu do nauki języków obcych nie przykłada się aż tak wielkiej wagi do gramatycznej sterylności formułowanych wypowiedzi, opanowanie podstawowych struktur gramatycznych języka stanowi niezbędny warunek umożliwiający konstruowanie płynnych i zrozumiałych tekstów zarówno w mowie, jak i w piśmie. Dlatego też należy poświęcić zagadnieniom gramatycznym stosowne miejsce w nauczaniu, pamiętając o tym, że gramatyka ma ze swej istoty pełnić rolę służebną w stosunku do poszczególnych sprawności językowych niezbędnych do efektywnej komunikacji. Takie postrzeganie kompetencji gramatycznych funkcjonuje w nowoczesnych strategiach sprawdzania wiedzy językowej, w tym przeprowadzanego według nowych zasad egzaminu dojrzałości z języka niemieckiego, na którym zadania czysto gramatyczne umożliwiają zdobycie jedynie minimalnej liczby punktów. Gramatyka nie może być więc traktowana w nauczaniu języka w sposób wyizolowany i abstrakcyjny, lecz zawsze powinna być podporządkowana realizacji określonych strategii komunikacyjnych.
Poniższe zestawienie prezentuje zakres wiedzy o strukturach gramatycznych, niezbędnej do sprawnego posługiwania się językiem na poziomie biegłości B2 i wymaganej na egzaminie dojrzałości z języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym.

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Czasownik	
Formy czasowe w stronie czynnej: Präsens, Futur I, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur II	*ich lese, ich werde lesen, ich las, ich habe gelesen, ich hatte gelesen, ich werde gelesen haben*
Czasowniki posiłkowe *sein*, *haben*, *werden* – odmiana i zastosowanie	*Ich bin gekommen.* *Das Fenster ist geöffnet.* *Ich habe gesungen.* *Ich werde dich anrufen.* *Das Museum wird um 20 Uhr geschlossen.*
Czasowniki zwrotne	*Ich freue mich.* *Ich wasche mir die Hände.*
Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone, np.: *aufstehen*, *verstehen*	*Ich stehe immer um 7 Uhr auf.* *Ich verstehe dich nicht.*
Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone z przedrostkami *über-*, *um-*, *unter-*, *durch-*, *wieder-*, *wider-*, *voll-*, np.: *übersehen*, *übersetzen*, *umstellen*, *unternehmen*, *durchschauen*, *wiederbringen*, *widersprechen*, *vollenden*	*Ich übersetze gerade einen Text ins Deutsche.* *Er hat die Touristen mit einem Boot ans andere Ufer des Flusses übergesetzt.*
Czasowniki modalne w trybie oznajmującym: Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur I	*Ich kann dich gut verstehen.* *Ich konnte dich gut verstehen.* *Ich habe / hatte dich gut verstehen können.* *Ich werde dich gut verstehen können.*
Czasowniki modalne w trybie przypuszczającym	*Er könnte mir doch ein bisschen helfen.* *Sie müssten gleich kommen.*
Czasownik *lassen* – odmiana i funkcje	*Ich lasse mir die Haare schneiden.* *Das lässt er sich nicht gefallen.* *Lass ihn gehen!* *Das Buch habe ich zu Hause liegen lassen.*
Formy imiesłowowe czasownika: Partizip I, Partizip II	*singend, gesungen*
Imiesłowy w funkcji przydawki	*das kommende / vergangene Jahr, fahrende Autos, das gesprochene Deutsch*

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Strona bierna czasownika wyrażająca proces (Vorgangspassiv: Präsens, Futur I, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt)	*Das Haus wird umgebaut.* *Das Haus wird umgebaut werden.* *Das Haus wurde umgebaut.* *Das Haus ist / war umgebaut worden.*
Strona bierna: Präsens, Futur I, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt z czasownikiem modalnym	*Das muss bis morgen gemacht werden.* *Das Geheimnis durfte niemandem verraten werden.* *Das Geld hat rechtzeitig eingezahlt werden müssen.*
Formy konkurencyjne dla strony biernej: *lassen + sich + Infinitiv, sein + Infinitiv*	*Das lässt sich leicht erledigen.* *(zamiast: Das kann leicht erledigt werden.)* *Die Schulleitung ist darüber zu informieren.* *(zamiast: Man muss die Schulleitung darüber informieren).*
Strona bierna określająca stan (Zustandspassiv)	*Die Läden sind schon geöffnet.*
Tryb rozkazujący	*Mach(e) die Fenster zu!* *Macht die Fenster zu!* *Machen Sie die Fenster zu!*
Tryb przypuszczający Konjunktiv I (Präsens, Perfekt, Futur I)	*er komme, er sei gekommen, er werde kommen*
Tryb przypuszczający Konjunktiv II (Präteritum, Plusquamperfekt)	*sie kämen, sie wären gekommen*
Konjunktiv I i II w mowie zależnej	*Er fragt, ob sie das für ihn mache.* *Ich sagte, ich hätte Zeit am Mittwoch.* *Ich schrieb ihm, dass ich nichts davon gewusst hätte.*
Tryb warunkowy – Konditional I (*würde + Infinitiv I*)	*Ich würde mich freuen, wenn du mal vorbeischauen würdest.*
Rekcja czasowników, np.: *denken an, stören (A), folgen (D), bedürfen (G), riechen nach (D), sich freuen auf (A), sich interessieren für (A)*	*Ich habe oft an dich gedacht.* *Das hat mich nicht gestört.* *Folgen Sie mir bitte.* *Die Wohnung bedarf einer gründlichen Renovierung.* *Es hat im ganzen Haus nach Zimt gerochen.*
Rzeczownik i rodzajnik	
Typy odmian rzeczownika w liczbie pojedynczej	*der Arzt, der Löwe, die Mutter*
Typy odmian rzeczownika w liczbie mnogiej	*die Tische, die Studenten, die Schüler, die Felder, die Bücher, die Väter, die Autos*
Użycie rodzajnika określonego, nieokreślonego, użycie rzeczownika bez rodzajnika	*Ich habe einen Hund.* *Der Hund ist schon alt.* *Hast du Lust auf etwas Süßes?* *Ich esse gern Gemüse.* *Das alte Wien hat einen einzigartigen Charme.*
Rzeczowniki złożone	*der Kindergarten, die Zusammenarbeit*
Rzeczowniki określające zawód i wykonawcę czynności	*die Lehrerin, der Schwimmer, der Briefträger*

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Rzeczowniki z przyrostkami *-e, -ei, -heit, -keit, -ler, -schaft, -ion, -tät, -um, -ung, -ium, -ment, -ling*	*die Fremde, die Partei, die Freiheit, die Sauberkeit, der Sportler, die Eigenschaft, die Nation, die Autorität, das Eigentum, die Endung, das Gremium, das Engagement, der Fremdling*
Rzeczowniki z przedrostkami *Miss-, Un-, Ge-*	*der Misserfolg, die Unmenge, das Gebäude*
Rzeczowniki tworzone od nazw miast, krajów i części świata	*der Berliner, die Europäerin, der Deutsche*
Rzeczowniki tworzone od bezokoliczników	*das Essen, das Leben*
Rzeczowniki tworzone od przymiotników, imiesłowów i liczebników	*das Schöne, der Gelehrte, die Zwei*
Odmiana imion własnych	*Monikas neuer Freund, Goethes Gedicht, die Oper Mozarts*
Rzeczownik po określeniu miary i wagi	*ein Kilo Äpfel, drei Pfund Pfirsiche*
Rekcja rzeczownika	*der Mangel an, die Lust auf*
Homonimy	*der Tor – das Tor, der Leiter – die Leiter*
Przymiotniki	
Przymiotnik jako orzecznik	*Die Stadt ist schön.*
Przymiotnik jako przydawka	*Das ist eine schöne Stadt.*
Odmiana przymiotnika z rodzajnikiem określonym i zaimkiem wskazującym *dieser, jener, derselbe*	*das alte Brot, diese schwierigen Fragen*
Odmiana przymiotnika z rodzajnikiem nieokreślonym, zaimkiem dzierżawczym i z przeczeniem *kein, keine*	*ein neuer Film, mein neues Haus, keine gute Frage, keine interessanten Ideen*
Odmiana przymiotnika bez rodzajnika	*heißer Kaffee, frischen Salat*
Odmiana przymiotnika po zaimkach pytających, nieokreślonych	*Was für ein frecher Mensch!*
Odmiana przymiotnika po zaimkach liczebnych *beide, alle, viele, wenige, manche, andere, einige, folgende*	*alle großen Städte, viele kleine Dinge, wenige gute Gelegenheiten, beide älteren Brüder*
Odmiana przymiotnika po liczebniku	*fünf alte Häuser*
Przydawka w stopniu wyższym i najwyższym	*Er kommt mit seiner jüngeren Schwester.* *Ich habe den höchsten Turm der Welt gesehen.*
Regularne i nieregularne stopniowanie przymiotnika	*groß – größer – der, die, das größte / am größten* *gut – besser – der, die, das beste / am besten*
Przymiotniki w porównaniach	*Ich bin genauso alt wie du.* *Er ist zwei Jahre älter als wir beide.* *Sie ist die älteste von uns allen.*
Rekcja przymiotnika	*zufrieden mit (D), besorgt um (A), eifersüchtig auf (A)*
Przymiotniki utworzone od nazw miast, krajów i części świata	*Berliner Dom, Kölner Karneval, polnische Sprache, asiatisches Essen*
Przymiotniki z przedrostkiem *un-*	*unmöglich, unwahrscheinlich, unangenehm*

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Przymiotniki z przyrostkami *-los, -bar, -isch, -sam, -voll, -reich, -arm, -wert*	*bedingungslos, essbar, launisch, vertrauensvoll, lesenswert*
Zaimek	
Odmiana zaimków osobowych (np.: *ich*, *er*, *wir*), wskazujących (np.: *dieser*, *jener*, *der*, *derselbe*, *der gleiche*), dzierżawczych (np.: *mein*, *unser*), zwrotnych (*sich*)	*Ich mag ihn.* *Wir haben dieselben Interessen.* *Bist du jetzt in deinem Zimmer.* *Ich freue mich sehr.*
Zaimek nieosobowy *es*	*Es regnet.* *Es ist sieben Uhr.* *Es wird viel darüber gesprochen.*
Zaimki nieokreślone *alle, einige, etwas, jeder, jemand, einer, keiner, man, niemand, nichts, alles*	*Keiner will mir helfen.* *Ich kenne hier niemanden.*
Zaimki względne *der, die, das, welcher, welche, welches*	*die Frage, die ich nicht beantworten kann* *die Tat, welche uns alle begeistert hat*
Zaimki pytające *wer?*, *was?*, *welcher?*, *welche?*, *was für ein/eine/ein?*, *was für ...?*	*Welchen Tee nimmst du?* *Was für Probleme hast du?*
Zaimek wzajemny *einander*	*Wir mögen einander sehr.*
Zaimki *einer*, *eine*, *eins* z dopełniaczem	*Er war einer der bekanntesten Komponisten seiner Zeit.*
Liczebnik	
Liczebniki główne	*eins, zwölf, sechshunderteinunddreißig*
Liczebniki porządkowe	*der siebzehnte, den ersten*
Liczebniki mnożne i nieokreślone	*dreimal, viel*
Liczebniki ułamkowe i dziesiętne	*anderthalb, zwei Drittel, acht Komma zwei*
Użycie liczebników w oznaczeniu miary i wagi, powierzchni i objętości	*drei Kubikmeter, hundert Gramm*
Przysłówek	
Przysłówki zaimkowe w pytaniu i odpowiedzi	*Worüber sprichst du?* *Ich spreche darüber.*
Regularne i nieregularne stopniowanie przysłówków	*schnell – schneller – am schnellsten* *gern – lieber – am liebsten*
Przysłówki określone czasu i miejsca	*morgen, bald, dann, endlich, damals, gestern, heute, hier, dort, draußen, drüben, unten, oben, links, rechts*
Przyimek	
Przyimki z celownikiem *aus, bei, mit, nach, seit, von, zu, gegenüber, ab, außer, entgegen*	*aus der Schule, mit dem Zug, seit einem Monat, gegenüber dem Bahnhof, zu mir*
Przyimki z biernikiem *durch, gegen, für, ohne, um, entlang, bis*	*durch die Stadt, gegen die Wand, für dich, ohne meine Genehmigung*

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Przyimki z celownikiem i biernikiem *an, auf, in, hinter, neben, unter, über, vor, zwischen*	*Ich stelle das auf den Tisch.* *Das steht auf dem Tisch.*
Przyimki z dopełniaczem *während, trotz, wegen, statt, anlässlich, außerhalb, diesseits, jenseits, hinsichtlich, infolge*	*während des Krieges, wegen der Kälte,* *außerhalb der Stadt,* *jenseits meines Vorstellungsvermögens*
Partykuły	
Użycie ważniejszych partykuł, np.: *denn, mal, doch, etwa, ja*	*Was ist denn das?* *Sag mal, warst du schon mal in der Schweiz?* *Das sage ich doch.*
Składnia	
Zdania pojedyncze: oznajmujące, pytające i rozkazujące	*Ich spreche Deutsch. Sprichst du auch Deutsch?* *Sprich bitte etwas langsamer!*
Szyk wyrazów: prosty, przestawny oraz szyk zdania podrzędnie złożonego	*Ich fahre morgen nach Krakau.* *Morgen fahre ich nach Krakau.* *Ich weiß noch nicht, ob ich morgen nach Krakau fahre.*
Przeczenia *nein, nicht, kein, nie, niemals, nirgends, keinesfalls* i ich miejsce w zdaniu	*Hast du das Buch gelesen?* *Nein, das Buch habe ich nicht gelesen.* *Ich habe noch kein Buch dieses Autors gelesen.* *Bücher von ihm habe ich nie gelesen.*
Zdania złożone współrzędnie ze spójnikami i przysłówkami w funkcji spójników *aber, denn, oder, und, sondern, deshalb, sonst, trotzdem* i bezspójnikowe	*Ich wollte kommen, aber ich bin krank geworden.* *Sie braucht Hilfe, denn sie ist schon ziemlich alt.* *Ich wollte ihn etwas fragen, deshalb habe ich ihn angerufen.* *Er sagt immer, er hätte keine Zeit.*
Zdania podrzędne podmiotowe	*Es freut uns sehr, dass sie wieder gesund ist.*
Zdania podrzędne dopełnieniowe ze spójnikami *dass, ob oraz wer, was, wo, wie...*	*Ich habe gehört, dass sie nicht mehr zusammen sind.* *Ich frage nur, ob das stimmt.* *Niemand weiß, wo sie wohnt.*
Zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikami *weil, da*	*Ich fahre nach Wien, weil ich dort Freunde habe.* *Da er immer noch nicht angekommen ist, fangen wir ohne ihn an.*
Zdania okolicznikowe czasu ze spójnikami *wenn, als, bevor / ehe, bis, nachdem, seitdem, sobald, solange, sooft, während*	*Immer wenn er kommt, sind wir gerade am Essen.* *Er war gerade unter der Dusche, als ich ihn angerufen habe.* *Ich warte, bis die Kinder größer geworden sind.* *Nachdem ich mein Abitur gemacht hatte,* *ging ich nach Deutschland studieren.* *Wir schmeißen so viel Essen weg, während die halbe Welt hungert.*
Zdania warunkowe rzeczywiste: *wenn* + Präsens	*Wenn ich Zeit habe, gehe ich ins Kino.*
Zdania warunkowe nierzeczywiste: Konjunktiv Präteritum czasowników *sein, haben*, czasowników modalnych, Konditional I, Konjunktiv Präteritum, Konjunktiv Plusquamperfekt	*Hätte ich das Geld, würde ich es dir leihen.* *Hätte ich damals mehr Zeit gehabt,* *hätte ich die Arbeit besser machen können.*
Zdanie przyzwalające ze spójnikami *obwohl, obgleich, obschon, obzwar*	*Sie ist ständig unzufrieden, obwohl sie eigentlich alles hat.*

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Zdanie okolicznikowe celu ze spójnikiem *damit*, konstrukcja bezokolicznikowa *um ... zu*	*Ich schreibe eine Rundmail,* *damit alle meine Freunde darüber wissen.* *Er fährt für zwei Monate nach München, um Deutsch zu lernen.*
Zdanie przydawkowe z zaimkiem względnym *der*, *die*, *das*	*Das ist ein Freund von mir, den ich seit der Grundschule kenne.*
Zdania okolicznikowe sposobu ze spójnikami *indem, dadurch dass, ohne dass (ohne ... zu), anstatt dass (anstatt ... zu)*	*Er hat vielen Menschen geholfen, indem er ihnen Geld geliehen hat.* *Das Gespräch war zu Ende, ohne dass sie das Wichtigste gesagt hat.* *Er spielt Fußball anstatt zu lernen.*
Zdania skutkowe ze spójnikami *so dass, als dass*	*Ich hatte wenig Zeit, so dass ich nur einen Teil* *der Ausstellung mir ansehen konnte.* *Es war zu spät, als dass ich ihn noch hätte anrufen können.*
Zdania porównawcze ze spójnikami *so ... wie, als, je ... desto / je ... umso*	*Es ist genau so schön gewesen, wie ich mir das vorgestellt habe.* *Es war viel schöner, als ich mir das vorgestellt habe.* *Je länger ich sie kenne, desto misstrauischer bin ich ihr gegenüber.*
Zdania porównawcze nierzeczywiste ze spójnikami *als, als ob*	*Er sieht aus, als hätte er gesundheitliche Probleme.* *Er sieht aus, als ob er gesundheitliche Probleme hätte.*
Zdania nierzeczywiste wyrażające życzenie (irreale Wunschsätze)	*Wäre er doch gekommen!*
Zdania podrzędnie złożone ze wszystkimi formami strony biernej	*Ich hoffe, dass es schnell gemacht wird.* *Ich freue mich, dass es so schnell gemacht wurde / worden ist.*
Konstrukcje imiesłowowe	*Die zu bestehende Prüfung verlangt wirklich viel Wissen.* *In Berlin angekommen, sind wir sofort ins Hotel gefahren.*
Przydawka rozwinięta	*Die im 2. Weltkrieg völlig zerstörte Innenstadt wurde in den 50-er Jahren wieder aufgebaut.*
Mowa zależna	*Die DPA meldete, dass die Verhandlungen in Brüssel erfolgreich verlaufen sind.*
Zdania z podwójnym spójnikiem *entweder ... oder, einerseits ... andererseits, nicht nur ... sondern auch, sowohl ... als auch, weder ... noch, zwar ... aber*	*Entweder kommst du zu mir, oder wir sehen uns überhaupt nicht.* *Einerseits ist es dringend notwendig, andererseits aber kann es zu unerwarteten Schwierigkeiten führen.* *Er ist zwar ein bekannter Schauspieler, aber in manchen Rollen wirkt er ziemlich unbeholfen.*
Konstrukcje bezokolicznikowe z *zu* i bez *zu* w czasie Präsens, Präteritum, Perfekt	*Ich habe ihn kommen sehen.* *Er hatte vor Kurzem die Absicht, nach Australien auszuwandern.*

Metodyczne aspekty realizacji programu

UWAGI OGÓLNE

Nowoczesna dydaktyka języków obcych dysponuje wieloma metodami pracy, które zgodnie z ogólnymi celami nauczania należy dostosowywać i selektywnie wykorzystywać w zależności od wieku i poziomu zaawansowania uczących się. Jak już wspomniano, głównym celem nauczania na poziomie rozszerzonym w szkołach ponadgimnazjalnych jest osiągnięcie przez uczących się zaawansowanego poziomu poszczególnych sprawności językowych zapewniającego swobodne posługiwanie się nauczanym językiem w krajach, gdzie jest on w powszechnym użyciu, lub w kontaktach z dość wymagającymi użytkownikami tego języka, przy założeniu, że będzie on wykorzystywany w przyszłej nauce i pracy. Przy realizacji tego celu najbardziej efektywna wydaje się być metoda komunikatywna wprowadzająca ucznia bezpośrednio w autentyczne konteksty sytuacyjne, jakie zazwyczaj towarzyszą komunikacji językowej na różnych płaszczyznach jego zastosowania. Metoda ta pozwala na optymalną aktywizację ucznia i jego kreatywny współudział w procesie nauczania na partnerskich warunkach. Istotnym elementem komunikacyjnego podejścia do nauczania języka obcego powinna być zintensyfikowana praca w parach i małych grupach, bo tylko w takich warunkach możliwa jest rzeczywista symulacja autentycznych sytuacji komunikacyjnych. Poza tym jest to ważny czynnik przyczyniający się do uatrakcyjnienia zajęć i ożywienia atmosfery na lekcji.

Nie wolno zapominać także, jak ważną rolę odgrywa prawidłowa wizualizacja treści językowych, praca z obrazem, fotografią czy ilustracją. Pozwala ona na asocjatywne wykorzystanie wiedzy uczniów, stymuluje ich wyobraźnię, samodzielność i korzystnie wpływa na utrwalanie się nowego słownictwa oraz kontekstów jego potencjalnego zastosowania.
We współczesnej epoce powszechnej komunikacji trudno wyobrazić sobie proces nauczania języka obcego bez wykorzystania nowoczesnych mediów elektronicznych. Ogromne możliwości oferuje w tym względzie przede wszystkim internet, dając możliwość autentycznej komunikacji i nieograniczony kontakt z żywym językiem.
Pamiętając o związanych z tym bezspornych korzyściach, należy jednocześnie uczulić uczniów na niebezpieczeństwa związane z użytkowaniem tego medium, co stanowić będzie dodatkowy, istotny aspekt wychowawczy nauczania.

Komunikacyjne podejście do nauczania języków obcych zakłada integralne i harmonijne rozwijanie wszystkich podstawowych sprawności językowych, takich jak słuchanie ze zrozumieniem, czytanie ze zrozumieniem, pisanie i mówienie. Istotne jest przy tym, by poszczególne sprawności nie były rozwijane w oderwaniu od pozostałych, lecz by tworzyły system pozwalający na skuteczną recepcję i produkcję tekstów w języku obcym oraz służyły efektywnej interakcji komunikacyjnej i sprzyjały rozwojowi niezbędnych we współczesnym świecie zdolności wykorzystywania języka do celów mediacyjno-negocjacyjnych, co wymaga precyzyjnego określania własnych postaw i poglądów oraz umiejętności wiarygodnej argumentacji i skutecznej obrony indywidualnych racji przy jednoczesnej otwartości na zapatrywania i argumenty partnerów rozmowy.

Do osiągnięcia takiej biegłości językowej jest niezbędne uzyskanie szerokich umiejętności językowych pozwalających na swobodne operowanie językiem o bogatym repertuarze sytuacyjno-tematycznym. Ważny okaże się kontakt z autentycznymi wypowiedziami ustnymi i pisemnymi, z uwzględnieniem różnych rejestrów językowych, stylu formalnego i nieformalnego oraz fragmentów tekstów literackich pochodzących z niemieckiego obszaru językowego. Uczeń musi się ponadto zapoznać z głównymi odmianami nauczanego języka i zaznajomić się z najważniejszymi realiami oraz elementami kultury krajów niemieckojęzycznych oraz szeroko rozumianej integracji europejskiej. Skuteczne posługiwanie się narzędziami językowymi stanie się możliwe tylko wtedy, gdy uczeń będzie w stanie wykorzystać w komunikacji językowej wiedzę i umiejętności nabyte w trakcie nauki innego języka obcego oraz pozostałych przedmiotów, ponieważ interdyscyplinarność stanowi jeden z zasadniczych wyznaczników współczesnej rzeczywistości, zwłaszcza tej, która kształtuje wymagania obecnego rynku pracy.

USTALENIE CAŁOROCZNEGO PLANU PRACY PEDAGOGICZNEJ

Aby móc skutecznie kontrolować stopień realizacji programu i stworzyć optymalne warunki do systematycznej pracy w ciągu całego roku szkolnego, nauczyciel powinien dokładnie rozplanować proces nauczania w danym okresie. Opracowywany w tym celu rozkład materiału powinien uwzględniać:

- plan wynikowy,
- jasno wyodrębnione fazy lekcji oraz cele nauczania: komunikacyjne, leksykalne i gramatyczne,
- liczbę jednostek lekcyjnych przeznaczonych na realizację danego zagadnienia,

- materiały dydaktyczne wspomagające proces nauczania,
- techniki pracy na lekcji,
- formy i treści zadań domowych.

TECHNIKI NAUCZANIA PODSTAWOWYCH SPRAWNOŚCI JĘZYKOWYCH

Słuchanie

Sprawność słuchania ze zrozumieniem jest niezbędnym elementem efektywnej komunikacji językowej. Dlatego też jej ćwiczeniu i rozwijaniu należy poświęcić stosunkowo dużo czasu w procesie nauczania języka obcego. Trzeba pamiętać także o tym, że prezentowanie na lekcjach autentycznych materiałów dźwiękowych stanowi nieodzowny element pracy nad przyswojeniem przez uczniów poprawnej wymowy nauczanego języka. Pamiętajmy przy tym, że wymagania maturalne zakładają na poziomie rozszerzonym rozumienie ze słuchu tekstu bogatego pod względem treści i o wysokim stopniu zróżnicowania struktur leksykalno-gramatycznych, czyli swobodną możliwość:

a. określania głównej myśli tekstu,
b. określania głównych myśli poszczególnych części tekstu,
c. stwierdzania, czy tekst zawiera określone informacje,
d. wyselekcjonowania informacji,
e. określania intencji autora lub nadawcy tekstu,
f. rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu tekstu,
g. określania kontekstu sytuacyjnego (miejsca, czasu, warunków, uczestników).

Warunkiem skutecznego rozwijania tych umiejętności jest odpowiednie przygotowanie uczniów do kontaktu z autentycznym materiałem językowym. Mamy tu do dyspozycji następujące techniki pracy:

- praca z materiałem graficznym, wizualizującym za pomocą obrazów, ilustracji i fotografii temat i problematykę tekstu do słuchania,
- rozmowa na temat związany z tekstem,
- skojarzenia, asocjogramy, elementy porządkujące dostępną już wiedzę na dany temat,
- podanie słów-kluczy,
- antycypacja możliwych treści tekstu na podstawie materiału graficznego lub słów-kluczy.

Niektóre zadania są wykonywane bezpośrednio w trakcie słuchania tekstu. Tego typu pracę umożliwiają następujące techniki:

- porządkowanie kolejności ilustracji do tekstu,
- ustalanie prawidłowej kolejności fragmentów tekstu,
- zaznaczanie wypowiedzi zgodnych z treścią wysłuchanego tekstu,
- uzupełnianie tekstów z lukami wyrazowymi,
- wypełnianie tabeli,
- poprawianie kolejności zdarzeń,
- wybór prawidłowej opcji (prawda – fałsz),
- samodzielne kończenie zdań,
- robienie notatek.

Po wysłuchaniu całego tekstu, w celu utrwalenia nowego materiału i jednoczesnego wykorzystania go do ćwiczenia sprawności pisania i mówienia, stosujemy następujące techniki:

- stawianie pytań dotyczących treści tekstu i udzielanie odpowiedzi,
- streszczenie i opowiadanie wysłuchanego tekstu,
- odgrywanie scenek na podstawie usłyszanego dialogu,
- przeprowadzanie ankiet,
- wyrażanie własnego zdania na temat poruszony w tekście,
- formułowanie wypowiedzi pisemnej odnoszącej się do treści tekstu.

Przykładowe zadania służące wyrabianiu sprawności słuchania[7]

PRZYKŁAD 1:
Dialog do słuchania:

- Guten Tag. Ich möchte mich zum Deutschkurs A2 anmelden.
- Guten Tag. Wie heißen Sie?
- Ryś.
- Ich verstehe nicht! Wie schreibt man das?
- Ich buchstabiere: R wie Richard, Y wie Ypsilon, S wie Samuel, aber mit einem Strich oben.
- Und wie ist Ihr Vorname?
- Daniel.
- Wie ist Ihre Adresse?
- 81547 München, Ahornstraße 7.
- Alfonsstraße 7?
- Nein, nein, A-h-o-r-n-s-t-r-a-ß-e 7!
- Ach so, danke. Und wie ist Ihre Telefonnummer und Ihre E-Mail-Adresse?
- Meine Handynummer: 0172 776 2782, daniel.rys@yahoo.de.
- Wann sind Sie geboren?
- Am 13. März 1988.
- Wie ist Ihre Nationalität?

[7] Wszystkie przytaczane w poniższym programie przykłady zadań rozwijających poszczególne sprawności językowe, umiejętności gramatyczne, leksykalne i fonetyczne pochodzą z cyklu podręczników *alles klar – zakres rozszerzony*, wydanego nakładem WSiP.

- Ich bin Pole.
- Sind Sie verheiratet?
- Nein! Ich bin ledig.
- Danke, das ist schon alles. Der Kurs beginnt am Montag um 10 Uhr, Raum 15.
- Danke auch. Auf Wiedersehen!
- Auf Wiedersehen!

Höre den Dialog. Welche Fragen hast du gehört? Kreuze an.
Posłuchaj dialogu. Zaznacz, które pytania usłyszałeś/aś.

- ○ Wie ist Ihr Name, bitte?
- ○ Sind Sie verheiratet?
- ○ Wie heißen Sie?
- ○ Wie schreibt man das?
- ○ Und wie ist Ihre Telefonnummer und Ihre E-Mail-Adresse?
- ○ Wann sind Sie geboren?
- ○ Wie ist Ihre Adresse?
- ○ Und wie ist Ihr Vorname?
- ○ Wie ist Ihr Familienname?
- ○ Wie ist Ihre Nationalität?
- ○ Wo wohnen Sie?
- ○ Wie alt sind Sie?
- ○ Wie ist Ihr Familienstand?
- ○ Wie ist Ihr Nachname?
- ○ Alfonsstraße 7?
- ○ Wie bitte?

Trage die angekreuzten Fragen in den Dialog ein.
Wpisz zaznaczone pytania w odpowiednie miejsca w dialogu.

- Guten Tag. Ich möchte mich zum Deutschkurs A2 anmelden.
- Guten Tag. _____
- Ryś.
- Ich verstehe nicht!
- _____
- Ich buchstabiere: R wie Richard, Ypsilon, S wie Samuel, aber mit einem Strich oben.
- _____
- Daniel.
- _____
- 81547 München, Ahornstraße 7.
- _____
- Nein, nein, Ahornstraße 7!
- Ach so, danke. _____
- Meine Handynummer: 0172 776 2782, daniel.rys@yahoo.de.
- _____
- Am 13. März 1988.
- _____
- Ich bin Pole.
- _____
- Nein, ich bin ledig.
- Danke, das ist schon alles. Der Kurs beginnt am Montag um 10 Uhr, Raum 15.
- Danke auch. Auf Wiedersehen!
- Auf Wiedersehen!

Höre den Dialog noch einmal. Hast du die Fragen richtig eingetragen?
Posłuchaj jeszcze raz i sprawdź, czy dobrze uzupełniłeś/aś dialog.

PRZYKŁAD 2:
Tekst nagrania:

Hallo, hier spricht Sandra. Wo seid ihr denn?
Wir sind umgezogen. Meine Eltern feiern diese Woche, am Samstag, mit ihren Bekannten und ich lade meine Freunde für nächste Woche, d.h. Freitagabend, ein.
Ich möchte euch unsere Wohnung zeigen!
Und mein Zimmer!
Wir fangen gegen 20 Uhr an. Fürs Essen ist gesorgt.
Ihr könnt gute CDs mitbringen.
Meine neue Adresse: Mozartstraße 19A, dritter Stock.
Ruft mich bitte zurück!
Bis bald! Tschüüüs!

Lies den Notizzettel und vergleiche ihn mit der Aufnahme vom Anrufbeantworter. Welche Informationen stimmen nicht überein? Streiche durch.
Przeczytaj notatkę i porównaj z nagraniem, które Sandra zostawiła na automatycznej sekretarce. Które informacje się nie zgadzają? Przekreśl.

Patrick,
Sandra ist umgezogen und lädt uns zu einer Party ein. Sie wohnt jetzt in der Mozartgasse. Die Party findet diese Woche, am Samstag statt. Sie erwartet uns um 19 Uhr. Sandra ruft uns heute Abend an. Ich gehe in die Bibliothek und komme erst gegen 20 Uhr zurück.
Bis dann
Martin

Höre die Aufnahme noch einmal und kreuze an.
Wysłuchaj jeszcze raz nagrania i zaznacz.

1. Die Eltern von Sandra geben eine Party ___ .
   a. nächste Woche, am Samstag
   b. in zwei Wochen, am Freitag
   c. diese Woche, am Sonnabend

2. Sandra lädt ihre Gäste ___ ein.
   a. für Freitagnachmittag
   b. für Freitagabend
   c. für Samstagabend

3. Die Party fängt ___ an.
   a. pünktlich um 20 Uhr
   b. pünktlich um 19 Uhr
   c. kurz vor oder nach 20 Uhr

4. Die Gäste können ___ mitbringen.
   a. gute Musik
   b. etwas zum Essen
   c. gute Laune

5. Die neue Adresse von Sandra ist: ___ .
   a. Mozartstraße 90 A
   b. Mozartstraße 19 A
   c. Mozartstraße 99 A

6. Sandra bittet um ___ .
   a. eine E-Mail
   b. eine SMS
   c. einen Rückruf

Mówienie

W komunikatywnym nauczaniu języka obcego sprawność mówienia bywa niekiedy traktowana jako najistotniejsza. To właśnie biegłe posługiwanie się językiem mówionym ma zapewniać optymalne warunki porozumiewania się w obcym języku. Rzeczywistość współczesnego świata każe jednak nieco zweryfikować ten utarty pogląd. W dobie powszechnej komunikacji internetowej, poczty elektronicznej i krótkich wiadomości tekstowych przesyłanych za pomocą telefonów komórkowych komunikowanie coraz częściej odbywa się za pomocą pisma, a nie mowy. Niemniej sprawność mówienia cały czas pozostaje zasadniczą miarą sukcesu w procesie uczenia się języków obcych. Dlatego też pracy nad rozwojem tej sprawności należy poświęcić szczególnie dużo wysiłku i uwagi. Podstawowym zadaniem w tym względzie jest pomoc uczącym się w przełamaniu barier komunikacyjnych, które mogą utrudnić swobodne wypowiadanie się w obcym języku. Ważne jest, by uczniowie opanowali formy nawiązywania kontaktu z rozmówcą, przekazywania komunikatu i kończenia rozmowy, co pozwoli im na stosowanie przemyślanych strategii i kontrolowanie sytuacji, w których jest niezbędna bezpośrednia interakcja językowa. Powinni także potrafić tworzyć dłuższe i wieloaspektowe wypowiedzi ustne, uwzględniające:

a. opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności,
b. relacjonowanie wydarzeń,
c. przedstawianie i uzasadnianie własnych opinii, projektów, działań,
d. poprawne stosowanie środków leksykalno-gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji,
e. przedstawianie faktów oraz opinii innych osób,
f. uczestniczenie w dyskusji – udzielanie informacji, wyjaśnień, argumentowanie, wyrażanie i obronę własnych opinii i poglądów,
g. interpretowanie i komentowanie przedstawionych faktów oraz opinii innych osób,
h. dokonywanie podsumowania dyskusji, rozmów i wypowiedzi,
i. poprawne stosowanie środków językowych służących do wyrażania różnorodnych intencji oraz stanów emocjonalnych, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej.

Ponadto uczący się powinni opanować także sprawność przetwarzania tekstu, w tym:

a. relacjonowania, przetwarzania i przekazywania tekstów przeczytanych w języku obcym lub języku polskim oraz treści materiałów ikonograficznych,
b. stosowania zmiany rejestru, stylu lub formy tekstu.

Ćwiczeniu i rozwijaniu sprawności mówienia w tak szerokim zakresie mogą służyć następujące techniki pracy dydaktycznej:

- praca ze stymulującym materiałem graficznym (kolaże zdjęć i rysunków, historyjki obrazkowe, komiksy); opisywanie, antycypacja treści, snucie przypuszczeń i skojarzeń,
- wskazywanie różnic pomiędzy dwiema podobnymi ilustracjami,
- odpowiadanie na konkretne pytania,
- powtarzanie dialogów na podstawie przedstawionego schematu,
- formułowanie wypowiedzi ustnej na podstawie przygotowanego planu ramowego,
- inscenizowanie konkretnych sytuacji z życia,
- „łańcuszki" pytań i odpowiedzi,
- przeprowadzanie ankiet i wywiadów,
- praca w parach i małych grupach oraz referowanie jej wyników na forum klasy,
- dyskusje na tematy inspirujące młodzież do formułowania poglądów i zajmowania określonego stanowiska,
- powtarzanie usłyszanych słów i werbalizacja skojarzeń.

Przykładowe zadania służące wyrabianiu sprawności mówienia

PRZYKŁAD 1:
Was macht dein Mitschüler / deine Mitschülerin gewöhnlich in der Woche? Fragt einander.
Co twój kolega / twoja koleżanka robi zazwyczaj w ciągu tygodnia? Zapytaj go/ją o to.

Beispiel:
- Was machst du gewöhnlich in der Woche?
- Ich gehe jeden Samstag ins Kino. Zweimal in der Woche habe ich Englischunterricht.

täglich / jeden Tag / jeden Montag / Dienstag / ...
mittwochs / samstags / ...
oft / manchmal / ab und zu / selten
einmal / zweimal in der Woche

PRZYKŁAD 2:
Was machst du um... Uhr? Frage deinen Mitschüler / deine Mitschülerin.
Co robisz o godzinie... ? Spytaj kolegę/koleżankę.

Beispiel:
- Was machst du um 7.15 Uhr?
- Um 7.15 Uhr frühstücke ich.
- Und was ...

aufwachen • aufstehen • sich die Zähne putzen • duschen • sich anziehen
frühstücken
in die Schule fahren
Unterricht haben
nach Hause zurückkommen
zu Mittag essen
sich mit Freunden treffen • in die Pizzeria gehen
zu Abend essen
Hausaufgaben machen • fernsehen • lesen
duschen • sich die Zähne putzen • schlafen gehen

Czytanie

Czytanie jest receptywną sprawnością językową i nadaje się doskonale do zadań łączących jej przyswajanie i ćwiczenie z jednoczesnym wykorzystaniem sprawności produktywnych, takich jak pisanie czy mówienie. Ważne jest przy tym, by nie tylko uczniowie przyswoili sobie niełatwą zdolność czytania w języku obcym, lecz żeby przede wszystkim posiedli umiejętność selektywnego, globalnego i szczegółowego zrozumienia czytanego tekstu. Będą wtedy w stanie sprostać wymaganiom egzaminu dojrzałości zakładającym rozumienie tekstu czytanego bogatego pod względem treści i o wysokim stopniu zróżnicowania struktur leksykalno-gramatycznych, czyli umiejętność:

a. określania głównej myśli tekstu,
b. określania głównych myśli poszczególnych części tekstu,
c. stwierdzania, czy tekst zawiera określone informacje,
d. wyselekcjonowania informacji,
e. określania intencji autora tekstu,
f. rozpoznawania związków między poszczególnymi częściami tekstu,
g. określania kontekstu komunikacyjnego (nadawca – odbiorca, forma wypowiedzi),
h. rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu tekstu,
i. oddzielania faktów od opinii,
j. rozpoznawania różnorodnych struktur leksykalno-gramatycznych w podanym kontekście.

Pracując nad sprawnością czytania, musimy postępować – analogicznie do pracy nad rozwojem umiejętności słuchania ze zrozumieniem – trzyetapowo: przed przeczytaniem tekstu, w trakcie i po jego przeczytaniu.
Przed przystąpieniem do lektury, w celu zainteresowania uczniów tematyką tekstu można wykorzystać następujące techniki:
- wizualizacja tematyki tekstu za pomocą materiału graficznego,
- praca skojarzeniowa i sporządzanie asocjogramów,
- rozmowa wprowadzająca w tematykę tekstu,
- słuchanie nagranych wypowiedzi na dany temat,
- antycypowanie treści tekstu na podstawie jego tytułu.

W trakcie czytania, aby zintensyfikować uwagę i staranność lektury i umożliwić w ten sposób dokładne zrozumienie tekstu, mamy do dyspozycji następujące techniki:
- identyfikacja w tekście słów-kluczy,
- ćwiczenia polegające na wyborze odpowiedniej opcji (prawda – fałsz),
- ćwiczenia polegające na możliwości wielokrotnego wyboru,
- ustalanie autora danej wypowiedzi lub osoby pojawiającej się w tekście, do której jakieś sformułowanie się odnosi,
- dopasowywanie do tekstu odpowiedniego tytułu lub śródtytułów do poszczególnych części tekstu,
- łączenie tekstu lub jego części z odpowiednimi ilustracjami,
- sensowne łączenie ze sobą różnych elementów tekstu: rozsypanych fragmentów, listu/e-maila i odpowiedzi na list/e-mail itp.,
- uzupełnianie brakujących informacji na podstawie przeczytanego tekstu,

- wskazywanie w tekście miejsca, z którego pochodzi dana informacja.

Po zakończeniu lektury możemy dalej pracować z przeczytanym tekstem, stosując następujące techniki:
- układanie ramowego planu do przeczytanego tekstu,
- odpowiadanie na konkretne pytanie dotyczące treści tekstu,
- uzupełnianie informacji w formie tabelarycznej,
- pisemne lub ustne streszczenie bądź dokładne relacjonowanie treści przeczytanego tekstu,
- rozmowa o problematyce, którą tekst poruszał, wyrażanie opinii i formułowanie stanowisk,
- wyrażanie przypuszczeń na temat innego zakończenia lub dalszego ciągu tekstu.

Przykładowe zadania służące wyrabianiu sprawności czytania

PRZYKŁAD 1:

Lies die Texte. Ordne die Themen zu.

Przeczytaj teksty. Określ temat, wpisując odpowiednią literę.

Musik ◯ Politik ◯ Medizin ◯ Sport ◯

Markiere die Wörter, die dir geholfen haben, die Themen zuzuordnen. Finde polnische Äquivalente dazu.

Zaznacz słowa, które ci pomogły określić temat. Znajdź ich polskie odpowiedniki.

a

Unfair gewonnen? Wieder ein Skandal im Radsport: Der Sieger der diesjährigen Tour de France, Floyd Landis, hat vermutlich nur mit unfairen Mitteln gewonnen.
Der 30-jährige Landis hatte die 17. Etappe der Tour de France spektakulär gewonnen und war allen anderen Fahrern davongefahren. Nach der Etappe musste er eine Dopingprobe abgeben. Darin wurde jetzt ein sehr hoher Testosteron-Wert entdeckt.
Der Radsport stand dieses Jahr schon mehrmals in den Schlagzeilen. So wurden vor der Tour einige Favoriten, wie etwa der Deutsche Jan Ullrich und der Italiener Ivan Basso, wegen Dopingverdachts gesperrt.

nach: www.news4kids.de

b

ROBBIES Deutschland-Tour mit zweitem Konzert in Dresden am 11. Juli 2006

Dank seiner zahlreichen Fans kann der Popstar Robbie Williams einen Eintrag im Guinness-Buch der Rekorde für sich verbuchen: Für die Konzerte seiner Welttournee 2006 wurden an einem einzigen Tag mehr als 1,6 Millionen Tickets verkauft.
Zu diesem Erfolg trug auch Dresden bei. Nachdem bekannt wurde, dass der Weltstar seine Deutschlandtour am 10. Juli, einen Tag nach dem Endspiel der Fußball-WM, auf der Festwiese Ostragehege in Dresden beginnen will, war der um Mitternacht beginnende Verkauf von Tickets am Kulturpalast ein ungeahnter Erfolg.

nach: www.bahn.de

c

Werregiert Deutschland?

In einem Parlament sitzen Politiker, die von den Bürgern gewählt wurden. Diese Politiker nennt man auch Parlamentarier. Die wichtigste Aufgabe der Politiker in einem Parlament ist es, Gesetze zu machen. Sie denken sich also Regeln aus, an die sich alle halten müssen. Auch die Regierung zu kontrollieren gehört zu den Aufgaben eines Parlaments.

In Deutschland ist der Bundestag das wichtigste Parlament. Außerdem hat in Deutschland jedes Bundesland sein eigenes Landesparlament. Parlamente gibt es in fast allen demokratischen Ländern. Weil sich in Europa viele Länder zur Europäischen Union zusammengeschlossen haben, gibt es auch ein Europäisches Parlament.

nach: www.tivi.de, C ZDF 2006

PRZYKŁAD 2:
Lies den Text und die Sätze unten. Finde das jeweils richtige Satzende.
Przeczytaj tekst, a następnie zdania poniżej. Znajdź właściwe zakończenia zdań.

Ein Geschenk ist immer eine gute Idee. Mit einem Geschenk kannst du deinem Freund sagen: „Ich mag dich." oder:
„Du bist mir wichtig." Groß oder klein, teuer oder billig – es spielt keine Rolle. Wichtig ist, dass das Geschenk persönlich ist und es Freude bereitet.
Die Top-Termine für das Schenken sind Weihnachten, Ostern, Geburtstag oder Nikolaus. Dann braucht man aber etwas Fantasie. Oder das Internet – da findet man tolle Geschenkideen. Also los: www.google.de, dann das Wort „Geschenkideen" eingeben. Fertig!

1. Mit einem Geschenk	a. findet man
zeigst du	im Internet.
2. Der Preis ist	b. ist Weihnachten.
3. Ein Geschenk bereitet	c. nicht wichtig.
4. Ein wichtiger Anlass	d. deinem Freund
für Geschenke	Sympathie.
5. Viele Geschenkideen	e. Freude.

1. ◯ 2. ◯ 3. ◯ 4. ◯ 5. ◯

Antworte auf die Fragen.
Odpowiedz na pytania.

1. Was kann ein Geschenk ausdrücken?
2. Wann sind Geschenke besonders populär?
3. Wo kann man viele Geschenkideen finden?

Pisanie

Opanowanie języka na poziomie zaawansowanym wymaga umiejętności sprawnego pisania, która pozwoli na poprawne skonstruowanie takich tekstów, jak: ogłoszenie, notatka, ankieta, pocztówka, zaproszenie, list prywatny, prosty list oficjalny, opis, rozprawka, recenzja czy opowiadanie.
Teksty te, szczególnie opis, rozprawka, recenzja i opowiadanie, powinny spełniać kryteria dłuższej, wieloaspektowej wypowiedzi pisemnej, uwzględniającej:
a. opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk, czynności,
b. relacjonowanie wydarzeń,
c. wyrażanie różnorodnych intencji oraz stanów emocjonalnych,
d. przedstawianie i uzasadnianie opinii własnych i innych osób,
e. poprawne stosowanie środków leksykalno-gramatycznych, adekwatnie do ich funkcji,
f. wypowiadanie się w określonej formie z zachowaniem podanego limitu słów.

Uczeń powinien ponadto dysponować umiejętnością:
a. wyrażania w tekście pisanym stanów emocjonalnych będących reakcją na informacje zawarte w innych tekstach,
b. uzyskiwania, udzielania, przekazywania lub odmowy informacji, wyjaśnień, pozwoleń,
c. poprawnego stosowania środków językowych, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej.

Wdrażanie uczniów do umiejętności poprawnego posługiwania się językiem niemieckim w piśmie wymaga konsekwentnego stosowania następujących technik:
- uzupełnianie w tekście luk wyrazowych,
- wypełnianie formularzy, ankiet, kwestionariuszy i tabel,
- interpretowanie statystyk,
- uzupełnianie asocjogramów,
- wpisywanie tekstów do komiksów,
- podpisywanie zdjęć i ilustracji,
- tworzenie tekstu na podstawie historyjki obrazkowej,
- robienie notatek w czasie słuchania tekstu,
- zapisywanie na tablicy skojarzeń na określony temat,
- opisywanie wyglądu i charakteru osób,
- pisemne relacjonowanie zdarzeń według przygotowanego wcześniej planu,
- pisanie tekstu równoległego,
- samodzielne pisanie listów/e-maili według wzorów-kluczy,
- pisanie tekstów według przedstawionych elementów treści,
- pisanie tekstu na podstawie wymienionych słów, haseł, pytań,
- pisanie podania, życiorysu, biografii.

Przykładowe zadania służące wyrabianiu sprawności pisania

PRZYKŁAD 1:
Schreibe einen Brief an Anja. Beschreibe deine Wohnung und dein Zimmer.
Napisz do Anji list, w którym opiszesz swoje mieszkanie i swój pokój.

Stichworte:
deine Wohnung: Lage, Größe, Räume in der Wohnung, Möbel und Einrichtungen
dein Zimmer: Lage, Größe, Einrichtung

PRZYKŁAD 2:
Was hast du am letzen Wochenende gemacht? Schreibe darüber 10–12 Sätze.
Co robiłeś/aś w czasie ostatniego weekendu? Napisz o tym 10–12 zdań.

PRZYKŁAD 3:
Fernsehwerbung: pro und kontra. Setze dich mit *der Problemlage schriftlich auseinander. Notiere zuerst stichwortartig die wichtigsten Argumente.*
Reklama w telewizji: za i przeciw. Napisz rozprawkę na ten temat. Zanotuj najpierw w formie haseł najważniejsze argumenty.

TECHNIKI NAUCZANIA GRAMATYKI

Stosując komunikatywną metodę nauczania języka obcego, musimy dopasować do jej założeń i praktyki także prezentację i utrwalanie materiału gramatycznego. Oznacza to, że zagadnień gramatycznych nie powinno przedstawiać się w sposób odizolowany od całości procesu komunikacji językowej. Należy też pokazywać uczniom konkretne funkcje komunikacyjne prezentowanych struktur gramatycznych.

Istnieją dwie podstawowe metody nauczania reguł gramatycznych:
- metoda dedukcyjna, czyli prezentowanie gotowych reguł,
- metoda indukcyjna, czyli samodzielne rozpoznanie nowych struktur gramatycznych i formułowanie rządzących nimi reguł poprzez analizę stosownego materiału gramatycznego.

Metoda indukcyjna zdaje się być efektywniejsza, ponieważ samodzielne docieranie do jakiejś wiedzy pozytywnie wpływa na jej utrwalenie.

Prezentując zagadnienia z zakresu wiedzy gramatycznej, możemy wykorzystać następujące techniki:
- samodzielne uzupełnianie reguł gramatycznych na podstawie analizy przedstawionego uprzednio materiału gramatycznego,
- wizualizacja paradygmatów odmiany i składni,
- uzupełnianie tabel z różnymi formami fleksyjnymi,
- tworzenie zdań z rozsypanek słownych,
- uzupełnianie zdań wyrazami w odpowiedniej formie gramatycznej,
- dopisywanie brakujących końcówek,
- przekształcanie zdań (np. z oznajmujących na pytające),
- łączenie ze sobą fragmentów zdań,
- samodzielne kończenie zaczętych zdań,
- ćwiczenia polegające na możliwości wielokrotnego wyboru.

Przykładowe techniki nauczania gramatyki

PRZYKŁAD 1:
Ja-/Nein-Fragen
Pytania o rozstrzygnięcie (tak/nie)

Lies die Dialoge. Unterstreiche das Verb und ergänze die Regel.
Przeczytaj dialogi. Podkreśl czasownik i uzupełnij regułę.

- Hat Sarah Geschwister?
- Nein, sie ist ein Einzelkind.

- Haben Sie Kinder, Herr Kaiser?
- Ja, ich habe zwei Söhne.

- Kennst du den Bruder von Max?
- Ja, er heißt Moritz.

Zdania pytające, na które można odpowiedzieć jednym słowem: tak lub nie, zaczynają się od _____ .
W języku polskim tego typu pytania zaczynają się zazwyczaj od słówka „czy".

Bilde Fragen.
Utwórz pytania.

1. • _____?
   ▪ Ja, ich lerne Englisch.
2. • _____?
   ▪ Nein, wir kommen aus Polen.
3. • _____?
   ▪ Ja, Patrick wohnt in Straßburg.
4. • _____?
   ▪ Ja, Herr Müller ist noch im Videoraum.
5. • _____?
   ▪ Nein, Claudia hat keinen Bruder.
6. • _____?
   ▪ Nein, ich bin Lehrerin.

PRZYKŁAD 2:
Die Wortfolge im einfachen Satz
Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym

Trage die Sätze in die Tabelle ein und ergänze die Regel.
Zapisz zdania w tabeli według przykładu, a następnie uzupełnij regułę.

Ich **fahre** im Juli in Urlaub. → gerade Wortfolge (szyk prosty)
Im Juli **fahre** ich in Urlaub. → versetzte Wortfolge (szyk przestawny)
In Mathe habe ich eine Zwei.
Claudia hat im Mai Geburtstag.
Im September fängt die Schule an.
Wir gehen heute ins Kino.

	Verb		
Ich	**fahre**	im Juli in Urlaub.	
Im Juli	**fahre**	ich	in Urlaub.

W zdaniu oznajmującym na drugim miejscu jest zawsze _____ .
Podmiot może występować na _____ miejscu, (szyk prosty) lub _____ (szyk przestawny).

Bilde Sätze. Benutze die gerade oder die versetze Wortfolge.
Utwórz zdania. Użyj szyku prostego lub przestawnego.

1. Comics • nicht so gern • **ich** • lesen
_____
2. **Christiane** • Klarinette • spielen • gern
_____
3. Hobby • **Karinas** • Segeln • sein
_____
4. ich • **Briefe** • nicht gern • schreiben
_____
5. besuchen • **am Wochenende** • ich • meine Verwandten
_____
6. haben • **ich** • keine Zeit • zum Chatten
_____
7. **in den Winterferien** • viel • lesen • ich
_____

TECHNIKI PRACY NAD PRZYSWAJANIEM MATERIAŁU LEKSYKALNEGO

Komunikacja językowa na poziomie zaawansowanym nie może obyć się bez znajomości odpowiednio szerokiego zasobu słownictwa pozwalającego trafnie nazywać przedmioty z otaczającego nas świata i relacje między nimi, zjawiska abstrakcyjne oraz skomplikowane stany emocjonalne. Proces opanowywania słownictwa jest z natury żmudny i czasochłonny. Należy starać się więc maksymalnie go ułatwić, zracjonalizować i uatrakcyjnić. Możemy to osiągnąć, stosując następujące techniki pracy nad utrwaleniem nowego materiału leksykalnego:

- gry, zabawy i kalambury,
- krzyżówki i rebusy,
- łączenie słowa i ilustracji,
- sporządzanie tematycznych słowniczków obrazkowych,
- przedstawianie znaczeń za pomocą prostych i schematycznych rysunków,
- sugerowanie znaczeń słów za pomocą języka ciała, mimiki i gestów,
- szukanie rymów i skojarzeń dźwiękowych,
- wyjaśnianie znaczenia nowych słów przez wskazanie na przedmioty stanowiące ich rzeczywistą referencję,
- odczytywanie znaczeń słów na podstawie kontekstu,
- przyporządkowywanie polskich znaczeń słowom niemieckim i tworzenie w ten sposób minisłowniczka tematycznego,
- definiowanie pojęć w języku niemieckim,
- objaśnianie znaczenia nowych słów na podstawie znaczeń już znanych,
- kontekstualizacja poprzez tworzenie zdań i wypowiedzi z użyciem nowych słów,
- grupowanie wyrazów według: rodzaju gramatycznego, pokrewieństwa znaczeniowego i przynależności do jednego kręgu tematycznego,
- szukanie i łączenie ze sobą słów o znaczeniu zbliżonym lub antonimów,
- grupowanie słów wokół jakiegoś pojęcia przewodniego i sporządzanie asocjogramów,
- eliminowanie słów, które nie pasują znaczeniowo do pozostałych, wymienionych w jednej grupie.

Przykładowe techniki przyswajania materiału leksykalnego

PRZYKŁAD 1:
Bilde Komposita. Ergänze die Artikel.
Utwórz rzeczowniki złożone. Uzupełnij rodzajniki.

1. Schul-	**a.** -zeit	**1.** das Schulfest
2. Hoch-	**b.** -tag	**2.** _____
3. Grill-	**c.** -band	**3.** _____
4. Erst-	**d.** -party	**4.** _____
5. Geburts-	**e.** -teinehmer	**5.** _____
6. Lieblings-	**f.** -kommunion	**6.** _____
7. Kurs-	**g.** -fest	**7.** _____

PRZYKŁAD 2:
Bilde Substantive von den angegebenen Verben.
Utwórz rzeczowniki od podanych czasowników.

1. einladen – _____
2. sich verabreden – _____
3. beginnen – _____
4. anfangen – _____
5. grüßen – _____
6. feiern – _____
7. wünschen – _____
8. danken – _____
9. sich langweilen – _____
10. anrufen – _____
11. besuchen – _____
12. enden – _____

TECHNIKI PRZYSWAJANIA I ĆWICZENIA POPRAWNEJ WYMOWY

Pracując nad wyćwiczeniem poprawności fonetycznej, mamy do dyspozycji następujące techniki:

- słuchanie nagrań oryginalnych,
- słuchanie pojedynczych wyrazów pogrupowanych według pewnej czytelnej zasady fonetycznej (powtarzająca się głoska, opozycja fonologiczna) i ich wielokrotne powtarzanie,
- słuchanie i powtarzanie dłuższych fraz i zdań,
- powtarzanie łamańców językowych,
- głośne czytanie,
- zaznaczanie w tekście usłyszanego słowa,
- przyswajanie sobie tekstów piosenek i wspólne śpiewanie,
- identyfikacja w poszczególnych wyrazach długich i krótkich samogłosek na podstawie nagrania,
- proste ćwiczenia o charakterze logopedycznym.

Przykładowe techniki pracy nad poprawnością fonetyczną

PRZYKŁAD 1:
Hör zu und sprich nach. Achte dabei auf die Aussprache von „ch".
Posłuchaj i powtórz. Zwróć uwagę na wymowę „ch".

Licht – lacht	dich – Dach
nicht – Nacht	riecht – Rache
mich – mach	Sicht – Sache

Po samogłosce _____ „ch" wymawiamy miękko (podobnie jak w polskich wyrazach chichot i chirurg), a po samogłosce _____ twardo i nieco gardłowo.

PRZYKŁAD 2:
Hör zu und sprich nach. Achte auf die verschiedenen Varianten des deutschen „r".
Posłuchaj i powtórz. Zwróć uwagę na różne warianty wymowy niemieckiego „r".

Wie schmeckt dir hier das Bier aus Trier?
Wer weiß mehr, freut sich sehr.
Die Butter schmeckt bitter. Bitter schmeckt die Butter.

PRZYKŁADOWY SCENARIUSZ LEKCJI

Kapitel 1 (alles klar 1a)
Temat lekcji: Essen und Trinken außer Haus

Cele lekcji:
doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, rozszerzenie słownictwa dotyczącego zamawiania i spożywania posiłków, nabywanie umiejętności prowadzenia rozmów w restauracji.

Formy pracy:
praca indywidualna, praca na forum klasy, praca w parach

Pomoce dydaktyczne:
podręcznik alles klar, płyta CD do podręcznika

Przebieg lekcji

Wprowadzenie:
Po sprawdzeniu pracy domowej nauczyciel zadaje uczniom pytania typu: Was hast du zum Frühstück gegessen? Was isst du gerne? Was magst du nicht? Was ist dein Lieblingsgetränk? Was isst du gewöhnlich zu Mittag?. Uczniowie zapoznają się z poleceniem do zadania A12, którego celem jest dopasowanie

krótkich prezentacji różnych typów restauracji do potrzeb konkretnych osób. Następnie wykonują zadanie, po czym nauczyciel sprawdza poprawność rozwiązań i koryguje ewentualne błędy.

Prezentacja nowego materiału i praca nad nim
Uczniowie zapoznają się z poleceniem do zadania A13, którego celem jest zaznaczenie w karcie dań potraw zamówionych przez gości w restauracji. Ponieważ zadanie to łączy sprawność słuchania i czytania, uczniowie powinni najpierw zapoznać się z kartą dań i wyjaśnić niezrozumiałe słownictwo. Nauczyciel powinien poprosić uczniów, by starali się domyślać znaczenia słów występujących w karcie dań. Po omówieniu słownictwa nauczyciel odtwarza nagranie nr 10, uczniowie zaznaczają w karcie dań, które potrawy zamówiły osoby w dialogu.

Ćwiczenia utrwalające poznany materiał
Uczniowie w parach prowadzą rozmowy w restauracji (A14), nauczyciel zwraca uwagę, by zamieniali się rolami. Podczas ćwiczenia kontroluje pracę uczniów i wyjaśnia ich ewentualne wątpliwości. Następnie uczniowie wykonują ćwiczenia Ü8 i Ü9 z części ćwiczeniowej.

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej
Podsumowaniem lekcji mogą być zadanie A15 oraz ćwiczenia Ü10 i Ü11. Jako pracę domową uczniowie mogą wykonać ćwiczenia Ü12, Ü13 lub Ü14 (wyboru ćwiczeń dokonuje nauczyciel stosownie do potrzeb wybranej grupy uczniów).

STRATEGIE SAMODZIELNEGO UCZENIA SIĘ

Indywidualne cechy uczniów mają niewątpliwy wpływ na sukces bądź niepowodzenie w nauce języka obcego. Z jednej więc strony nauczyciel powinien zwracać baczną uwagę na predyspozycje uczących się, różnicując swoje postępowanie dydaktyczne w zależności od możliwości i preferencji uczniów, z drugiej zaś strony oni sami powinni dążyć do opanowania optymalnych dla nich strategii uczenia się. Duży nacisk kładzie na to *Europejski system opisu kształcenia językowego*, akcentując potrzebę wprowadzenia do zestawu kompetencji ogólnych ucznia nowego elementu, jakim powinna być tzw. kompetencja uczenia się (*learning to learn*)[8]. Zakłada się, że skoro nauczanie na IV etapie edukacyjnym ma przygotowywać młodych ludzi do sprawnego funkcjonowania w toku studiów wyższych i przyszłej pracy zawodowej, to należy wyposażyć ich w takie kompetencje, które pozwolą im w przyszłości bez trudu dopasowywać stan swojej wiedzy do aktualnych potrzeb, także bez pomocy nauczyciela. Dlatego niezbędna jest sama umiejętność zdobywania wiedzy, wyszukiwania i gromadzenia informacji oraz wyrabiania sprawności odpowiadających określonym potrzebom, niemożliwym do przewidzenia na etapie nauki szkolnej. Nie sposób bowiem od razu nauczyć się wszystkiego, co kiedyś może okazać się przydatne. Z tego punktu widzenia kompetencja w zakresie samodzielnego uczenia się może niejednokrotnie okazać się cenniejsza niż konkretna wiedza zdobyta w toku nauczania na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej. Dlatego też jest niezmiernie ważne, by rozwijać u uczniów umiejętność samodzielnego uczenia się, definiowania i rozwijania własnego stylu nauki oraz systematycznego treningu indywidualnych strategii w tym względzie.
Podstawowe techniki samodzielnego uczenia się, z którymi warto zapoznać ucznia i aktywnie z nich korzystać, to:

- zapamiętywanie słownictwa na zasadzie skojarzeń,
- szukanie rymów i analogii dźwiękowych,
- łączenie słów w pary według jakiegoś sensownego i czytelnego kryterium,
- tworzenie asocjogramów,
- graficzne przedstawianie znaczeń,
- wizualizacja istotnych treści poprzez stosowanie innych wyróżników graficznych,
- zapisywanie nowych słów i fraz na małych kartkach i umieszczanie ich w widocznym miejscu, np.: nad biurkiem lub łóżkiem,
- sporządzanie tabeli porządkujących podstawowe paradygmaty fleksyjne,
- tworzenie słowniczka,
- zapisywanie w języku obcym informacji na temat przebiegu dnia: prowadzenie minipamiętnika,
- samodzielne tworzenie rebusów i kalamburów językowych.

PRACA Z PORTFOLIO JĘZYKOWYM

Istotnym elementem stymulującym rozwój strategii samodzielnego uczenia się i autorefleksję ucznia nad tym procesem jest niewątpliwie *Europejskie portfolio językowe*[9]. Jest ono bowiem – na wzór portfolio artystycznego – osobistym dokumentem uczącego się, dzięki któremu może on zaprezentować swoje umiejętności językowe i doświadczenia interkulturowe z różnych okresów nauki języków obcych. Ma ono z założenia przyczynić się do poznania siebie jako osoby uczącej się, zdobycia wiary we własne możliwości, stopniowego opanowania umiejętności oceny swoich postępów w poznawaniu języków

[8] Por.: Komorowska, Hanna *Europejski system opisu kształcenia językowego w pracy nauczyciela*, w: *Języki Obce w Szkole* 6/2003, s. 74–80.

[9] Por. Jesienią 2006 r. ukazało się *Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów* pod redakcją Mirosława Pawlaka (nr akredytacji Rady Europy 76.2006).

i kultur, refleksji nad własnymi sposobami uczenia się, zdobycia samodzielności w nauce języków oraz zdolności świadomego doskonalenia kompetencji językowej, komunikacyjnej, interkulturowej i różnokulturowej. W założeniu powinno służyć właścicielowi jako dokument potwierdzający nie tylko kompetencje językowe, lecz także historię ich zdobywania oraz indywidualny profil językowy posiadacza *Portfolio*. Należy uczulić uczniów na istotne znaczenie, jakie dokument ten może w przyszłości mieć, np. podczas ubiegania się o pracę, przyjęcie na studia na zagranicznym uniwersytecie itp.

Każde *Europejskie portfolio językowe* składa się z trzech ściśle powiązanych ze sobą części: ***Paszportu językowego***, ***Biografii językowej*** i ***Dossier***.

Paszport językowy prezentuje profil językowy oraz bilans doświadczeń interkulturowych jego posiadacza. Dzięki zunifikowanej formie dokument ten jest rozpoznawany na terenie całej Europy. Zawiera informacje dane właściciela, jego portret językowy, tabelę samooceny oraz informacje dotyczące długości procesu uczenia się języka i jego przebiegu.

Biografia językowa to osobisty zapis wydarzeń związanych z nauką języków i także osobista refleksja ucznia na temat własnych strategii uczenia się oraz celów nauki. Zawiera ona informacje na temat codziennych i okazjonalnych kontaktów z żywym językiem obcym, korespondencji w tym języku, wyjazdów i poczynionych w ich czasie obserwacji językowych i kulturoznawczych oraz opis własnego stylu uczenia się języków obcych i wykorzystywanych środków.

Dossier to teczka zawierająca wybór prac i dokumentów właściciela portfolio. Tutaj uczeń gromadzi swoje najlepsze prace, dyplomy, zaświadczenia o udziale w konkursach, wymianie międzyszkolnej, projektach, kursach językowych, podróżach, pracy wakacyjnej za granicą itd.

Istotne jest przy tym, że to sam uczeń decyduje o treści i zawartości swojego portfolio. Rola nauczyciela ogranicza się jedynie do zaprezentowania mu możliwości, jakie daje ten sposób opisu procesu uczenia się, i wykorzystania (w razie konieczności zmiany szkoły i wykazania własnych kompetencji językowych, podczas ubiegania się o przyjęcie na studia na zagranicznych uczelniach, w staraniu się o zatrudnienie, kiedy pracodawcę interesuje nie tylko stopień zaawansowania kompetencji językowych, lecz także indywidualny profil językowy kandydata itd.). Warto z tego względu tak sterować procesem nauczania, by stworzyć uczącym się jak najlepsze warunki do indywidualnej pracy nad kompletowaniem własnego dossier językowego poprzez:

- przygotowywanie i realizację projektów językowych i realioznawczych,
- umożliwianie uczniom autentycznych kontaktów z żywym językiem, np.: przez udział w wymianie międzyszkolnej czy zapraszanie – w miarę możliwości – zagranicznych gości na zajęcia,
- organizowanie i uczestniczenie w imprezach o charakterze międzynarodowym: wystawach, targach, spotkaniach z autorami,
- informowanie o aktualnych wydarzeniach w krajach niemieckojęzycznych i zachęcanie do samodzielnego ich śledzenia,
- pomoc i doradztwo w zakresie pozaszkolnych form edukacji, np. kursów językowych za granicą,
- zapewnianie dostępu do materiałów multimedialnych, filmów i prasy niemieckojęzycznej.

Ocenianie osiągnięć uczniów

UWAGI OGÓLNE

Ocenianie postępów w nauce jest nieodłącznym elementem całego procesu edukacji szkolnej. Ważne jest jednak, by procedury oceniania przebiegały według jasnych i z góry ustalonych kryteriów. Powinny one być sformułowane w sposób czytelny dla wszystkich uczestników procesu edukacyjnego, a obiektywność ocen nie może budzić wątpliwości. Niezbędnym czynnikiem kształtującym bezstronność i porównywalność ocen i kryteriów pomiędzy poszczególnymi przedmiotami jest dobrze opracowany wewnątrzszkolny system oceniania. Istotnym elementem oceniania jest jego systematyczność oraz nastawienie tak na ewaluację bieżących osiągnięć ucznia, jak i kontrolę okresową obejmującą większy zakres materiału.
Ocenianie uczniów nie powinno mieć charakteru negatywnego, tzn. nie powinno się dążyć do wykazania im niewiedzy, lecz umożliwić zaprezentowanie tego, co już potrafią (*can do statements)*. Testy i zadania sprawdzające nie powinny więc być konstruowane tak, by uwzględniać przede wszystkim niestandardowe i rzadkie formy użycia języka, lecz by odzwierciedlać umiejętność komunikatywnego posługiwania się w ramach ustalonej skali biegłości.
Elementem nie do przecenienia jest wreszcie stymulacja uczniów do aktywnej samooceny i stwarzanie im realnych możliwości jej dokonywania.
Dodatkowym problemem wiążącym się z procedurą oceniania jest kwestia oceny realnych umiejętności uczniów ze stwierdzonymi problemami dyslektycznymi, które według najnowszych badań dotyczą około 10–15% populacji.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW W ZAKRESIE POSZCZEGÓLNYCH SPRAWNOŚCI JĘZYKOWYCH I ICH OCENIANIE

Osiągnięcia w zakresie sprawności słuchania

Rozumienie ze słuchu tekstów o różnorodnej formie i długości (np. instrukcje, komunikaty, ogłoszenia, rozmowy, dyskusje, wywiady, wykłady, komunikaty, instrukcje, wiadomości, audycje radiowe i telewizyjne) w różnych warunkach odbioru, czyli umiejętność:

- określania głównej myśli tekstu;
- określania głównej myśli poszczególnych części tekstu;
- znajdowania w tekście określonych informacji;
- określania intencji nadawcy/autora tekstu;
- określania kontekstu wypowiedzi (np. czasu, miejsca, sytuacji, uczestników);
- rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu wypowiedzi;
- rozpoznaje związki pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
- (dla zakresu rozszerzonego) oddzielania faktów od opinii.

Standardowe techniki sprawdzania umiejętności słuchania ze zrozumieniem

a. zadania zamknięte typu prawda – fałsz,
b. test wielokrotnego wyboru,
c. dopasowywanie wypowiedzi do ich autorów,
d. parafrazowanie wypowiedzi,
e. porządkowanie kolejności zdarzeń na podstawie usłyszanego tekstu,
f. dopasowywanie pytań do podanych odpowiedzi (przy czym dwa sugerowane pytania nie pasują do kontekstu rozmowy),
g. kończenie rozpoczętych wypowiedzi zgodnie z treścią wysłuchanego tekstu.

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności słuchania.

PRZYKŁAD 1:
Dialog do słuchania:

- *Jutta, was machst du in deiner Freizeit?*
- *Ich interessiere mich für Musik; also ich gehe oft in Konzerte.*
- *Spielst du auch selbst ein Instrument?*
- *Ja, ich spiele Violine und Klarinette. Ansonsten treffe ich gerne Freunde, sitze gern stundenlang im Café und plaudere.*
- *Fabian, und du? Gehst du auch gern in Konzerte?*
- *Ja, aber nur in Rockkonzerte.*
- *Spielst du auch ein Instrument?*
- *Leider nicht. Aber vielleicht lerne ich es noch. Ich möchte gern Trompete spielen.*
- *Und was interessiert dich noch?*
- *Poesie. Ich versuche sogar selbst Gedichte zu schreiben.*
- *Interessant. Hast du viel Freizeit?*
- *Nicht sehr viel. Am Wochenende arbeite ich in einem Restaurant,* um mein Taschengeld aufzubessern.

Hör zu. Richtig oder falsch? Kreuze an.
Wysłuchaj nagrania i zakreśl, które zdanie jest prawdziwe (r), a które fałszywe (f).

	r	f
1. Fabian spielt Trompete und Klarinette.	◯	◯
2. Jutta spielt Violine.	◯	◯
3. Jutta arbeitet am Wochenende im Restaurant.	◯	◯
4. Fabian spielt in einer Rockband.	◯	◯
5. Jutta trifft sich gerne mit Freunden im Café.	◯	◯
6. Jutta liest jedes Wochenende Gedichte.	◯	◯

PRZYKŁAD 2:
Dialog do słuchania:

- *Hallo, Paul.*
- *Hallo, Mark.*
- *Was ist los? Warum bist du so sauer? Schlecht gelaunt heute?*
- *Nee. Mein Taschengeld ist fast weg.*
- *Wieso?*
- *Mein Opa hat Namenstag, mein Bruder Geburtstag und dann noch der Valentinstag! Im Februar bin ich einfach pleite und hab keine Geschenkideen.*
- *Dein Bruder ist doch verrückt auf Techno. Schenk ihm eine CD!*
- *Nee, du, lieber eine Kassette. Es ist billiger. Und vielleicht einen Kuli. Er nimmt immer einen von mir und gibt ihn nie zurück.*
- *Und dein Opa diskutiert gern über Politik und Geschichte. Kauf ihm ein Buch!*
- *O.K. Komm bitte mit in die Buchhandlung! Du bist gut in Geschichte.*

- *Ja, gerne.*
- *Und was kann ich Corinna zum Valentinstag schenken?*
- *Hm. Keine Ahnung. Was mag sie?*
- *Tiere, Blumen, sie kocht gern und interessiert sich für Yoga ... Mark! Mensch! Du, du ... hast ja auch im Februar ...*
- *Ja, auch. Mach dir keine Sorgen. Ich gebe meine Geburtstagsparty erst im März.*

Hör zu und kreuze richtig an.
Wysłuchaj nagrania i zaznacz prawidłową odpowiedź.

1. Paul ___ .
   a. hat immer viel Geld
   b. hat kein Taschengeld
   c. hat wenig Taschengeld
2. Der Opa von Paul ___ .
   a. hat ein Jubiläum
   b. feiert Namenstag
   c. hat Geburtstag
3. Der Bruder von Paul ___ .
   a. hört gern klassische Musik
   b. ist Rap-Fan
   c. ist Techno-Enthusiast
4. Mark, der Freund von Paul, ___ .
   a. ist gut in Geschichte
   b. lernt gern Gedichte
   c. erzählt viele Geschichten
5. Die Geburtstagsparty von Mark ist ___ .
   a. im Mai
   b. im März
   c. im Februar

Osiągnięcia w zakresie sprawności mówienia

Umiejętność tworzenia dłuższych i wieloaspektowych wypowiedzi ustnych uwzględniających:
- opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk i czynności;
- opowiadanie o wydarzeniach życia codziennego i komentowanie ich;
- przedstawianie faktów z przeszłości i teraźniejszości;
- relacjonowanie wydarzeń z przeszłości;
- wyrażanie i uzasadnianie swoich opinii, poglądów i uczuć;
- przedstawianie opinii innych osób;
- przedstawianie zalet i wad różnych rozwiązań i poglądów;
- opisywanie intencji, marzeń, nadziei i planów na przyszłość;
- opisywanie doświadczeń swoich i innych osób;
- wyrażanie pewności, przypuszczeń, wątpliwości dotyczących zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
- stosowanie formalnego lub nieformalnego stylu wypowiedzi w zależności od sytuacji;
- wyjaśnianie sposobu obsługi prostych (lub dla zakresu rozszerzonego bardziej skomplikowanych) urządzeń (np. automatu do napojów, bankomatu) oraz urządzeń bardziej skomplikowanych i procedur postępowania (np. załatwiania spraw w instytucjach);
- przedstawianie w logicznym porządku argumentów za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

Standardowe techniki sprawdzania umiejętności mówienia

a. wypowiedź na podstawie materiału stymulującego,
b. odgrywanie scenek ukierunkowane na udzielanie i uzyskiwanie informacji,
c. prezentowanie przygotowanego wcześniej materiału,
d. rozmowa sterowana o charakterze mediacyjnym.
e. relacjonowanie wydarzeń na podstawie usłyszanego lub przeczytanego wcześniej tekstu.

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności mówienia

PRZYKŁAD 1:
W czasie wymiany waszych szkół mieszkasz u rodziny niemieckiej. Przy kolacji zapytano cię o twoich rodziców, rodzeństwo, krewnych. Powiedz:
– czym zajmują się twoi rodzice i rodzeństwo,
– czy i jakie masz zwierzęta,
– gdzie mieszkają twoi krewni i czym się zajmują.

PRZYKŁAD 2:
Pojechałeś/aś z klasą na wymianę do szkoły niemieckiej. Zapytaj kolegów z tej szkoły:
– o ich sposób spędzania wolnego czasu,
– o ich zainteresowania i hobby,
– opowiedz o swoich zainteresowaniach.

PRZYKŁAD 3:
Koleżanka proponuje wyjście do kina.
– Odmów i podaj powód.
– Zaproponuj inny termin i inną formę spędzenia popołudnia i wieczoru.
– Przekonaj, że twoja propozycja jest lepsza, i umów się w dogodnym dla ciebie terminie.

Osiągnięcia w zakresie sprawności czytania

Rozumienie wypowiedzi pisemnych o różnorodnej formie i długości (np. napisów informacyjnych, listów, broszur, ulotek reklamowych, jadłospisów, ogłoszeń, rozkładów jazdy, instrukcji obsługi, artykułów prasowych, recenzji, wywiadów, tekstów literackich), czyli umiejętność:

- określania głównej myśli tekstu;
- określania głównej myśli poszczególnych części tekstu;
- znajdowania w tekście określonych informacji;
- określania intencji nadawcy/autora tekstu;
- określania kontekstu wypowiedzi (np. nadawcy, odbiorcy, formy tekstu);
- rozpoznawania związków pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu;
- rozróżniania formalnego i nieformalnego stylu wypowiedzi;
- (dla zakresu rozszerzonego) oddzielania faktów od opinii.

Standardowe techniki sprawdzające umiejętność czytania ze zrozumieniem

a. zadania zamknięte typu prawda – fałsz,
b. dopasowywanie odpowiedniego tytułu (spośród trzech podanych) do przeczytanego tekstu,
c. przyporządkowywanie śródtytułów do poszczególnych części tekstu, przy czym z podanych propozycji dwie nie pasują do żadnej części,
d. zaznaczanie informacji zawartych w tekście,
e. ustalanie kolejności fragmentów tekstu,
f. uzupełnianie tekstu z lukami,
g. test wielokrotnego wyboru,
h. parafrazowanie fragmentów tekstu,
i. uzupełnianie wywiadu pytaniami, które pasują do kontekstu podanych odpowiedzi (dwa pytania nie pasują do żadnej wypowiedzi),
j. wskazywanie w tekście miejsca, z którego pochodzi dana informacja.

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności czytania

PRZYKŁAD 1:

Lies den Text und kreuze richtig an.

Przeczytaj tekst i zaznacz prawidłową odpowiedź.

Während des Schuljahrs habe ich nicht so viel Freizeit. Ich singe in einem Mädchenchor, das bedeutet also Proben, montags und donnerstags, immer um 17 Uhr. Das ist aber nicht anstrengend, im Gegenteil, ich singe sehr gern. Wenn wir Konzerte geben, üben wir natürlich mehr, auch am Samstag. Nach der Probe gehe ich mit meinen Freundinnen Johanna und Annemarie in der Stadt spazieren. Am Mittwoch spiele ich mit ein paar Freunden Volleyball. Es ist kein Leistungssport, wir spielen einfach so, zur Entspannung. Wir treffen uns schon seit zwei Jahren und ich kann mir nicht vorstellen, dass es anders sein könnte.
An anderen Wochentagen ist es unterschiedlich:
Ich lese viel, mache Schulaufgaben, gehe manchmal ins Kino.
Am Wochenende schlafe ich vor allem aus,
vor neun stehe ich nie auf. Am Nachmittag unternehme ich etwas mit meinen Freunden. Wir gehen oft zusammen in den Club ins Jugendzentrum, ins Café oder in die Discos. Aber Disco finde ich nicht so toll.
Manche von meinen Freunden sehen viel fern, aber ich nicht. Das Fernsehen spielt keine große Rolle in meinem Leben.

1. Singen ___ .
   a. macht Julia keinen Spaß
   b. findet Julia gut
   c. findet Julia anstrengend

2. Volleyball spielt sie ___ .
   a. mittwochs
   b. in der Schule
   c. nicht gern

3. In der Woche findet Julia auch Zeit für ___ .
   a. Theaterbesuche
   b. Konzerte
   c. Bücher

4. In der Disco verbringt Julia ihre Freizeit ___ .
   a. sehr gern
   b. besonders oft
   c. nicht besonders gern

5. Julia sieht ___ fern.
   a. jeden Abend
   b. manchmal
   c. nach der Schule

PRZYKŁAD 2:
Lies den Text. Richtig oder falsch? Kreuze an.
Przeczytaj tekst i zaznacz, które ze zdań jest zgodne z treścią tekstu (r), a które nie (f).

Hi, mein Name ist Pablo und ich komme aus Barcelona. Meine Stadt liegt südlich von Madrid und ist wirklich wunderschön. Seit einem Jahr wohnt meine Familie in Deutschland, denn meine Mutter arbeitet hier in einer Klinik. Meine Schwester und ich gehen hier in die Schule. Im Kurs lerne ich Deutsch. Mein Deutsch ist noch nicht perfekt, aber ich lerne fleißig. Und das macht richtig Spaß! Meine Sprachschule ist o.k. und alle Kursteilnehmer sind super. Sie kommen aus ganz Europa. In der Gruppe ist Sylwia aus Polen – sie ist sehr nett!!!

	Ja	Nein
1. Pablo kommt aus Spanien.	○	○
2. Pablos Schwester arbeitet in einer Klinik.	○	○
3. Er lernt nicht gern Deutsch.	○	○
4. Pablo spricht schon sehr gut Deutsch.	○	○
5. Die Kursteilnehmer sind nett.	○	○
6. Sylwia findet er sehr nett.	○	○

PRZYKŁAD 3:
Ordne die Fragen den Antworten zu.
Które pytania pasują do podanych odpowiedzi? Wpisz odpowiednią literę.

a. Was sind deine Eltern von Beruf?
b. Hast du Geschwister?
c. Hast du Tiere?
d. Und deine Verwandten, Julia? Wohnen sie auch in Kraków?
e. Was möchtest du in Zukunft werden, Julia?
f. Du bist jetzt hier in Deutschland. Und deine Familie, Julia?
g. Und wo wohnen deine Großeltern?

- (1.) _____
- Meine Eltern sind in Polen, in Kraków.
- (2.) _____
- Mein Vater ist Manager. Meine Mutter arbeitet als Buchhalterin.
- (3.) _____
- Nein, ich bin ein Einzelkind. Ich habe aber viele Freunde und nette Cousinen.
- (4.) _____
- Nein, mein Onkel arbeitet jetzt in Deutschland, bei einer Computerfirma. Und meine Tante ist Hausfrau. Sie wohnen in München.
- (5.) _____
- Nein, leider keine. Meine Großeltern haben aber ein Pferd.
- (6.) _____
- Auf dem Land, bei Kraków.
- (7.) _____
- Vielleicht Informatikerin, wie mein Onkel.

Osiągnięcia w zakresie sprawności pisania

Tworzenie krótkich i dłuższych wypowiedzi pisemnych (np. wiadomości, opisów, notatek, ogłoszeń, zaproszeń, ankiet, pocztówek, e-maili, listów prywatnych, listów formalnych, rozprawek, opowiadań, sprawozdań, recenzji), bogatych i spójnych pod względem treści oraz uwzględniających:

- opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc, zjawisk i czynności;
- opisywanie wydarzeń życia codziennego i komentowanie ich;
- przedstawianie faktów z przeszłości i teraźniejszości;
- relacjonowanie wydarzeń z przeszłości;
- wyrażanie i uzasadnianie swoich opinii, poglądów i uczuć;
- przedstawianie opinii innych osób;
- przedstawianie zalet i wad różnych rozwiązań i poglądów;
- opisywanie intencji, marzeń, nadziei i planów na przyszłość;
- opisywanie doświadczeń swoich i innych;
- wyrażanie pewności, przypuszczeń, wątpliwości dotyczących zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
- wyjaśnianie sposobu obsługi prostych (lub dla zakresu rozszerzonego bardziej skomplikowanych) urządzeń (np. automatu do napojów, automatu telefonicznego) oraz urządzeń bardziej skomplikowanych i procedur postępowania (np. załatwiania spraw w instytucjach);
- stosowanie zasad konstruowania tekstów o różnym charakterze;
- stosowanie formalnego lub nieformalnego stylu wypowiedzi w zależności od sytuacji;
- (dla zakresu rozszerzonego) przedstawianie w logicznym porządku argumentów za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu.

Standardowe techniki sprawdzania sprawności pisania

a. tworzenie tekstu na podstawie historyjki obrazkowej,
b. tworzenie tekstu na podstawie słów-kluczy,
c. pisemne relacjonowanie zdarzeń według przedstawionego planu,
d. pisanie tekstów użytkowych na podany temat,
e. kończenie rozpoczętych tekstów.

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności czytania

PRZYKŁAD 1:
Erinnerst du dich noch an die E-Mail von Dominik an Anette aus A12? Was denkst du, was hat Anette an Dominik geschrieben?
Pamiętasz jeszcze e-mail Dominika do Anety z A12? Jak sądzisz, co Aneta odpisała Dominikowi?

Hi,
vielen _____.
Es tut mir leid, aber _____
_____
_____
_____
_____
_____
Tschüs
Anette

PRZYKŁAD 1:
Przebywając na praktyce w Kolonii (Köln), zamierzałeś/aś wybrać się na koncert zespołu „Wir sind Helden". Ponieważ nie jest to możliwe, chcesz sprzedać bilet. Napisz ogłoszenie, w którym podasz:
– powód, dla którego sprzedajesz bilet,
– wykonawcę,
– datę i miejsce koncertu,
– sposób nawiązania kontaktu z tobą.

OCENIANIE UCZNIÓW Z PROBLEMAMI DYSLEKTYCZNYMI

Ocena uczniów ze zdiagnozowanymi problemami dyslektycznymi wymaga odrębnego podejścia i zastosowania specyficznych kryteriów.
Ogólne zasady są następujące:
- indywidualne traktowanie ucznia dyslektycznego i stawianie mu wymagań stosownie do jego możliwości,
- w razie potrzeby ocenianie ucznia na podstawie jego wypowiedzi ustnych,
- ewentualne ocenianie prac pisemnych z pominięciem błędów ortograficznych,
- umożliwienie uczniowi kilkakrotnego wysłuchania nagrania lub przeczytania tekstu,
- egzekwowanie od ucznia zadań samodzielnie przygotowanych bądź rozwiązanych w domu,
- w razie konieczności umożliwienie uczniowi korzystania z komputera przy wykonywaniu zadań pisemnych.

SAMOOCENA UCZNIA

Stymulowanie uczniów do ciągłej refleksji nad przebiegiem i skutecznością procesu uczenia się stanowi integralny element nowoczesnej dydaktyki języków obcych. Umiejętność konstruktywnej samooceny rozwija poczucie własnej podmiotowości, a samodzielne dostrzeganie własnych niedociągnięć i braków motywuje dodatkowo do bardziej wytężonej pracy. Pozwala to na osiągnięcie lepszych wyników końcowych niż przy stosowaniu jedynie zewnętrznych procedur oceniania ze strony nauczyciela.
Dlatego należy zadbać o dostarczenie uczącym się odpowiednich materiałów umożliwiających im sprawną samoocenę, przede wszystkim testów opatrzonych kluczem i opisem skali oceniania. Pozwolą one lepiej usystematyzować i pogłębić zdobytą wiedzę, a tym samym efektywniej przygotować się do testów sprawdzanych przez nauczyciela.
Warto też posłużyć się ankietami ewaluacyjnymi po zakończeniu każdej większej partii materiału, skonstruowanymi według kryterium „już umiem" (*can do statement*).
Na początku każdego etapu nauki należy zawsze podać uczniom przewidywane cele poznawcze i umiejętności, jakich nabędą w najbliższym czasie:

W tym rozdziale nauczysz się:
- rozróżniać i nazywać typy mieszkań,
- opowiadać o tym, jak mieszkasz i jak chciałbyś/chciałabyś mieszkać,
- mówić o zaletach i wadach mieszkania w mieście i na wsi,
- nazywać pomieszczenia, meble i sprzęty,
- opisywać swój pokój,
- rozumieć ogłoszenia dotyczące wynajmowania, kupna i sprzedaży mieszkań,
- prowadzić rozmowę dotyczącą wynajęcia mieszkania,
- odmieniać i stosować czasownik modalny *wollen*,
- tworzyć rzeczowniki złożone,
- stosować przyimki łączące się z biernikiem i celownikiem.

Przygotowując się do matury:
- zrealizujesz zagadnienia z zakresu tematycznego: dom – miejsce zamieszkania, wygląd mieszkania/domu, meble, wyposażenie, poszukiwanie mieszkania, wynajmowanie mieszkania,
- przećwiczysz rozmowy sterowane: uzyskiwanie i udzielanie informacji oraz negocjowanie,
- napiszesz krótką formę użytkową: ogłoszenie,
- napiszesz dłuższe formy użytkowe: e-mail oraz list prywatny.

Przykładowa ankieta ewaluacyjna ucznia

Umiem:	dobrze	średnio	słabo
rozmawiać o prezentach dawanych z różnych okazji			
opowiadać o przygotowaniach do przyjęcia			
prowadzić rozmowę w sklepie spożywczym			
wyrażać i uzasadniać swoją opinię za pomocą spójnika *denn*			
formułować prośby i polecenia			
odmieniać rzeczowniki i zaimki osobowe w celowniku (Dativ)			
negocjować oraz prowadzić rozmowę na podstawie materiału stymulującego			
napisać e-mail			

Przykładowy test samooceny ucznia

1 Wysłuchaj jeszcze raz nagrania z A5 i zaznacz właściwą odpowiedź. **_____ / 5 pkt**

1. Paul ___ .
   a. hat immer viel Geld
   b. hat kein Taschengeld
   c. hat wenig Taschengeld
2. Der Opa von Paul ___ .
   a. hat ein Jubiläum
   b. feiert Namenstag
   c. hat Geburtstag
3. Der Bruder von Paul ___ .
   a. hört gern klassische Musik
   b. ist Rap-Fan
   c. ist Techno-Enthusiast
4. Mark, der Freund von Paul, ___ .
   a. ist gut in Geschichte
   b. lernt gern Gedichte
   c. erzählt viele Geschichten
5. Die Geburtstagsparty von Mark ist ___ .
   a. im Mai
   b. im März
   c. im Februar

2 Przeczytaj tekst i zaznacz, które ze zdań jest zgodne z treścią tekstu (r), a które nie (f). **_____ / 6 pkt**

PHILIPP: Es gibt Menschen, die keine Geschenke mögen, aber so ein Typ bin ich nicht. Seit meiner Kindheit freue ich mich jedes Jahr auf den Dezember. Zu Weihnachten gibt es für mich immer die meisten Geschenke. Ich versuche immer zu raten, was ich bekomme, bevor ich sie dann auspacke. Aber natürlich zählen nicht nur die Geschenke, sondern auch die Atmosphäre.
Aber auch den sechsten Dezember, den Nikolaustag, darf man nicht vergessen.
Obwohl ich schon 16 Jahre alt bin, bekomme ich immer noch kleine Geschenke von meinen Eltern.
Am wichtigsten ist jedoch mein Geburtstag! Aber da zählt für mich eher die Party als die Geburtstagsgeschenke. Meine Eltern erlauben mir, mit meinen Freunden in unserer Wohnung zu feiern, ich muss aber nach der Party alles in Ordnung bringen. Die Dinge, die man für so eine Party eben braucht, bezahlen auch meine Eltern, ich brauche sie nur zu besorgen, und auch sonst helfen sie und meine Schwestern mir, wo sie nur können.

	r	f
1. Philipp mag keine Geschenke.	○	○
2. Zu Weihnachten sind für ihn nicht nur Geschenke wichtig.	○	○
3. Der Nikolaus bringt Philipp keine Geschenke mehr, denn er ist schon 16.	○	○
4. An seinem Geburtstag freut sich Philipp vor allem über die Geschenke.	○	○
5. Alle Einkäufe für die Party bezahlen die Eltern von Philipp.	○	○
6. Nach der Party räumt er die Wohnung auf.	○	○

3 Wpisz rodzajniki we właściwej formie. **_____ / 5 pkt**

1. Deine Schwester hilft _____ Frau. (eine)
2. Wann kaufst du _____ Opa die Zeitung? (der)
3. Schenkt ihr _____ Eltern eine Theaterkarte? (die)
4. Sie zeigen _____ Kind das Plüschtier. (ein)
5. Sie gibt _____ Mann eine Telefonkarte. (ein)

4 Wpisz: zu / zur / zum. **_____ / 5 pkt**

1. _____ Geburtstag schenke ich ihr Parfum.
2. Im August gehen wir _____ Hochzeit von Kathrin.
3. _____ Ostern bekommen ihre Kinder Schokolade.
4. _____ Valentinstag schenkt er ihr eine Rose.
5. Das ist eine Schultüte _____ ersten Schultag

5 Utwórz odpowiednie formy trybu rozkazującego. _____ / 5 pkt

1. Monika • Einkäufe machen

_____

2. Kinder • endlich die Hausaufgaben schreiben

_____

3. Erik • die Blumen nicht vergessen

_____

4. Peter, Paul • das Zimmer aufräumen

_____

5. Frau Grossner • uns am Abend besuchen

_____

6 Wpisz zaimki we właściwej formie. _____ / 6 pkt

1. Claudia, wie geht es _____? (du)
2. Kannst du _____ jetzt helfen? (ich)
3. Wer antwortet _____ auf die Fragen? (wir)
4. Am Abend erkläre ich _____ alles. (ihr)
5. Warten Sie bitte, ich zeige _____ den Weg. (Sie)
6. Sie gibt _____ ein Geschenk zum Geburtstag. (er)

7 Uzupełnij zdania zgodnie z sensem. Pamiętaj o odmianie rodzajników i zaimków. _____ / 5 pkt

ihre Gäste • Einkäufe • Vorbereitungen • der Tisch • eine Einladung

1. Lena lädt _____ persönlich ein.
2. Sie schreibt _____ nur für ihren Onkel Jacob.
3. Vor der Party gibt es viele _____ .
4. Ihre Schwester deckt festlich _____ .
5. Im Supermarkt macht er _____ .

8 Wpisz nazwę opakowania. _____ / 5 pkt

1. Hallo. Ich möchte ein _____ Marmelade.
2. Eine _____ Mineralwasser kostet 0,85 Euro.
3. Barbara, kauf mir bitte eine _____ Apfelsaft!
4. Was kostet eine _____ Eis?
5. Einen _____ Joghurt, bitte.

9 Utwórz zdania, zaczynając od wyróżnionych części zdań. _____ / 8 pkt

1. ein Becher • Joghurt • kaufen • Yvonne

_____

2. möchte... • was • du • zum Geburtstag • kaufen • deine Schwester • ?

_____

3. sich befinden • viele Leute • im Hintergrund

_____

4. bitte • geben • Sie • mir • Tomaten • ein Kilo

_____

Łączna liczba punktów: 50

Klucz:

1 1c, 2b, 3c, 4a, 5c
2 1f, 2r, 3f, 4f, 5r, 6r
3 1. einer 2. dem 3. den 4. einem 5. einem
4 1. Zum 2. zur 3. Zu 4. Zum 5. zum
5 1. Monika, mach Einkäufe. 2. Kinder, schreibt endlich die Hausaufgaben. 3. Erik, vergiss die Blumen nicht. 4. Peter, Paul, räumt das Zimmer auf. 5. Frau Grossner, besuchen Sie uns am Abend.
6 1. dir 2. mir 3. uns 4. euch 5. Ihnen 6. ihm
7 1. ihre Gäste 2. eine Einladung 3. Vorbereitungen 4. den Tisch 5. Einkäufe
8 1. Glas 2. Flasche 3. Dose / Flasche 4. Packung 5. Becher
9 1. Yvonne kauft einen Becher Joghurt. 2. Was möchtest du deiner Schwester zum Geburtstag schenken? 3. Im Hintergrund befinden sich viele Leute. 4. Geben Sie mir bitte ein Kilo Tomaten.

Ewaluacja

Liczba zdobytych punktów	Uwagi
0–24	Nie zaliczyłbyś/zaliczyłabyś tego testu! Musisz dokładnie powtórzyć cały materiał.
25–30	Otrzymałbyś/Otrzymałabyś ocenę dopuszczającą. Stać cię na więcej! Trochę pracy i efekty będą dużo lepsze.
31–38	Opanowałeś/aś materiał w stopniu dostatecznym. Warto jednak, byś poćwiczył/a jeszcze trochę poszczególne sprawności.
39–44	To dobry wynik! Jeżeli popracujesz nad materiałem jeszcze trochę, to może być nawet bardzo dobrze!
45–50	Gratulacje! Wynik bardzo dobry. Możesz się zająć rzeczami, które przygotujesz samodzielnie i zaskoczysz nimi swojego nauczyciela. Masz wtedy dużą szansę na ocenę celującą.

WEWNĄTRZSZKOLNY SYSTEM OCENIANIA

Ważnym elementem sprzyjającym obiektywizacji systemu oceniania osiągnięć ucznia stosowanego przez nauczyciela powinien być wewnątrzszkolny system oceniania ustalany przez całą radę pedagogiczną szkoły w porozumieniu z rodzicami i uczniami oraz przy zachowaniu zasady pełnej jawności przyjętych kryteriów. Wspomaga on integrację ogólnych celów edukacyjnych i wychowawczych procesu nauczania, kompleksowe podejście do danego ucznia jako autonomicznej jednostki, a jednocześnie stwarza płaszczyznę niezbędnej obiektywizacji ocen. System taki powinien obejmować nie tylko jasno sformułowane kryteria oceniania, lecz również zawierać i sankcjonować wymóg merytorycznego i przekonującego komentarza do indywidualnych ocen oraz możliwości odwoływania się od nich. Warto pamiętać przy tym o konieczności indywidualnego różnicowania ocen w zależności od uzdolnień i ogólnej postawy ucznia obejmującej także jego postawę pozamerytoryczną w zakresie sumienności, punktualności, pracowitości, umiejętności pracy w grupie itp.
Szczegółowa prezentacja kryteriów, na podstawie których powinny być określane tego typu systemy oceniania, nie może być przedmiotem rozważań w niniejszym programie nauczania, ponieważ wykraczałaby poza jego merytoryczne ramy. Aspekt ten wymaga oddzielnego i wnikliwego przedstawienia. Wspominam o nim w ramach prezentowanego programu, żeby podkreślić wagę zagadnienia i jego wychowawczego waloru.

BIBLIOGRAFIA

Europejski system opisu kształcenia językowego: nauczanie, uczenie się, ocenianie, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2003

Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2006

Iluk, J. Erzieherische *Ziele aus der Sicht neuerer internationaler Fremdsprachencurricula*, w: *Deutsch als Fremdsprache* 1/2000, s. 41–47

Komorowska, H. *Europejski system opisu kształcenia językowego w pracy nauczyciela*, w: *Języki Obce w Szkole* 6/2003, s. 74–80

Paluszyński, B. *Nauczanie języków obcych w europejskich systemach edukacyjnych na przełomie II i III tysiąclecia*, w: *Języki Obce w Szkole*, numer specjalny My w Europie 6/2003, s. 85–95

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego (Dziennik Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. (Dziennik Ustaw 2009 r. Nr 50 poz. 400).